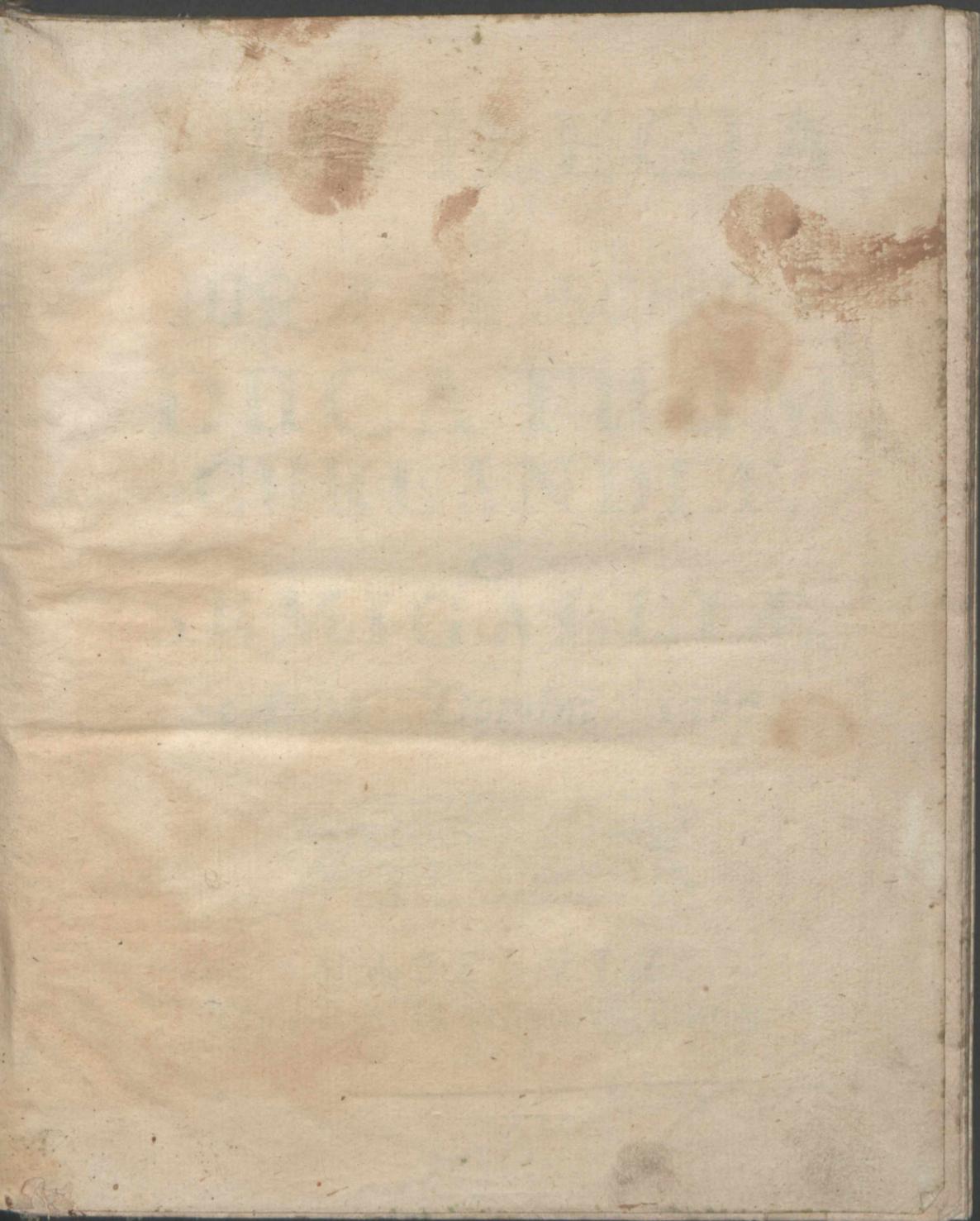

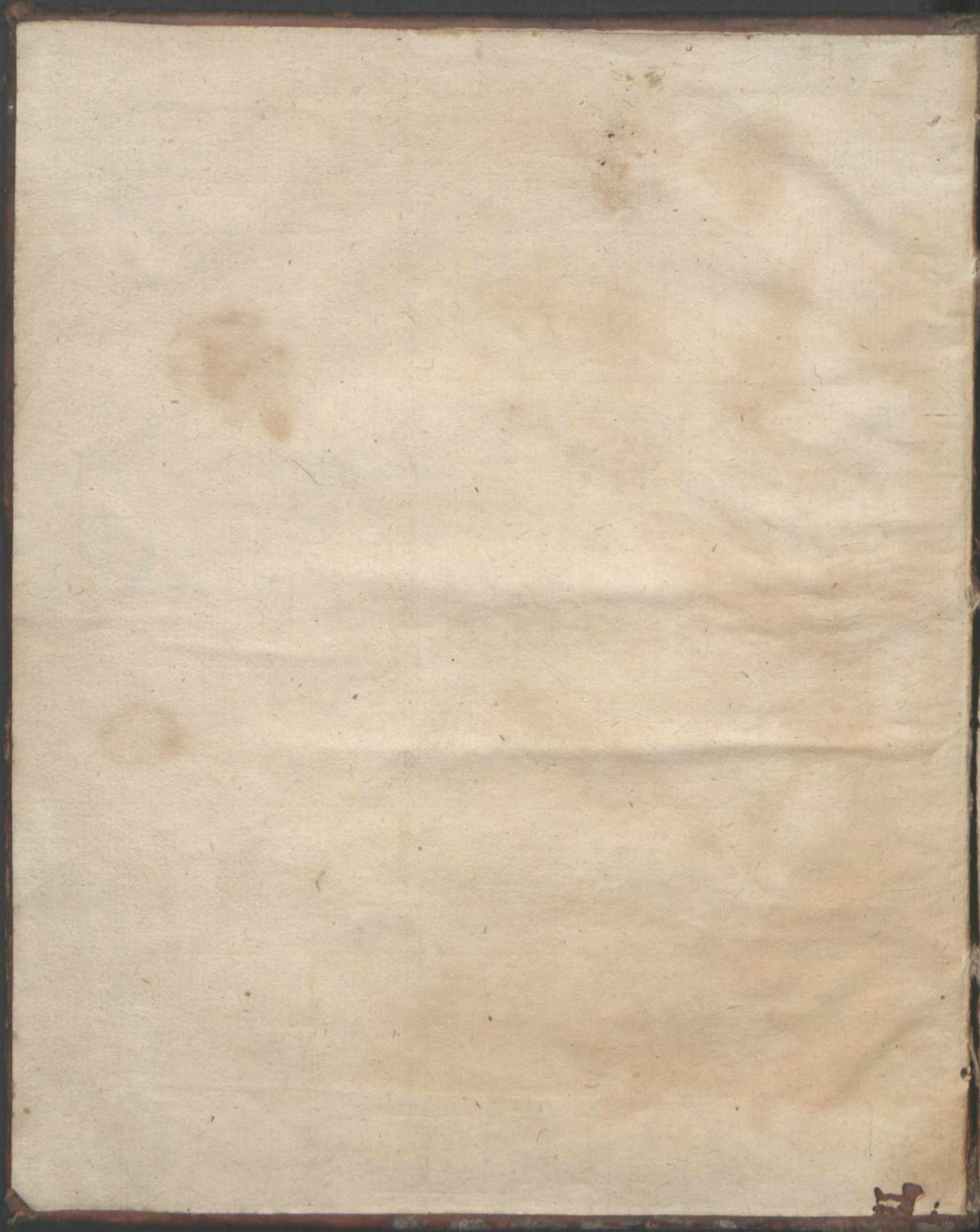

6564

6564

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
DOMIERSKIEGO

PRIVILEGIA
&
IURA PRÆCIPUA
DUCATUUM
CURLANDIÆ,
&
SEMIGALLIÆ.

Anno Domini 1726.

VARSAVIÆ
Typis S. R. M. Scholarum Piarum.

6564

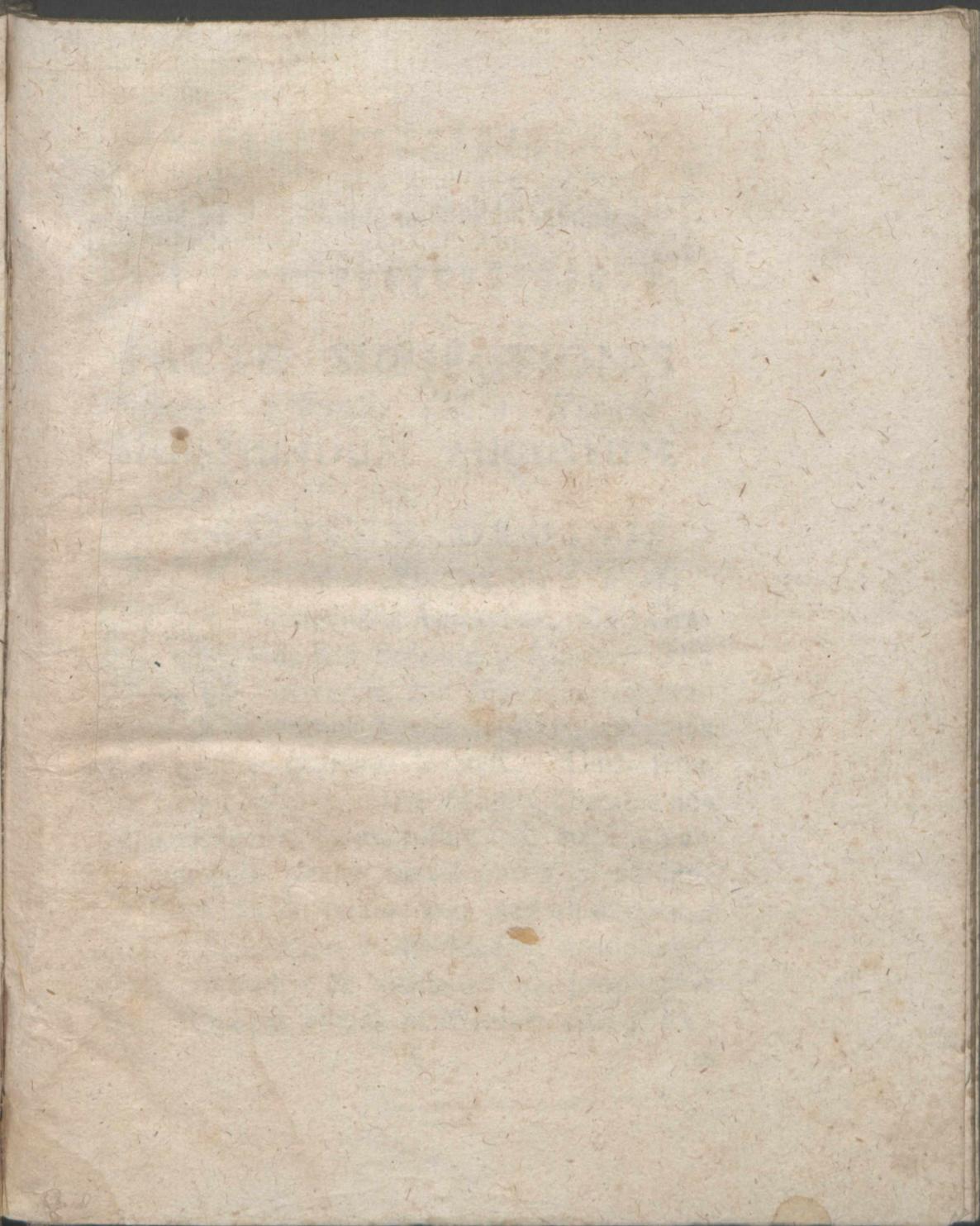

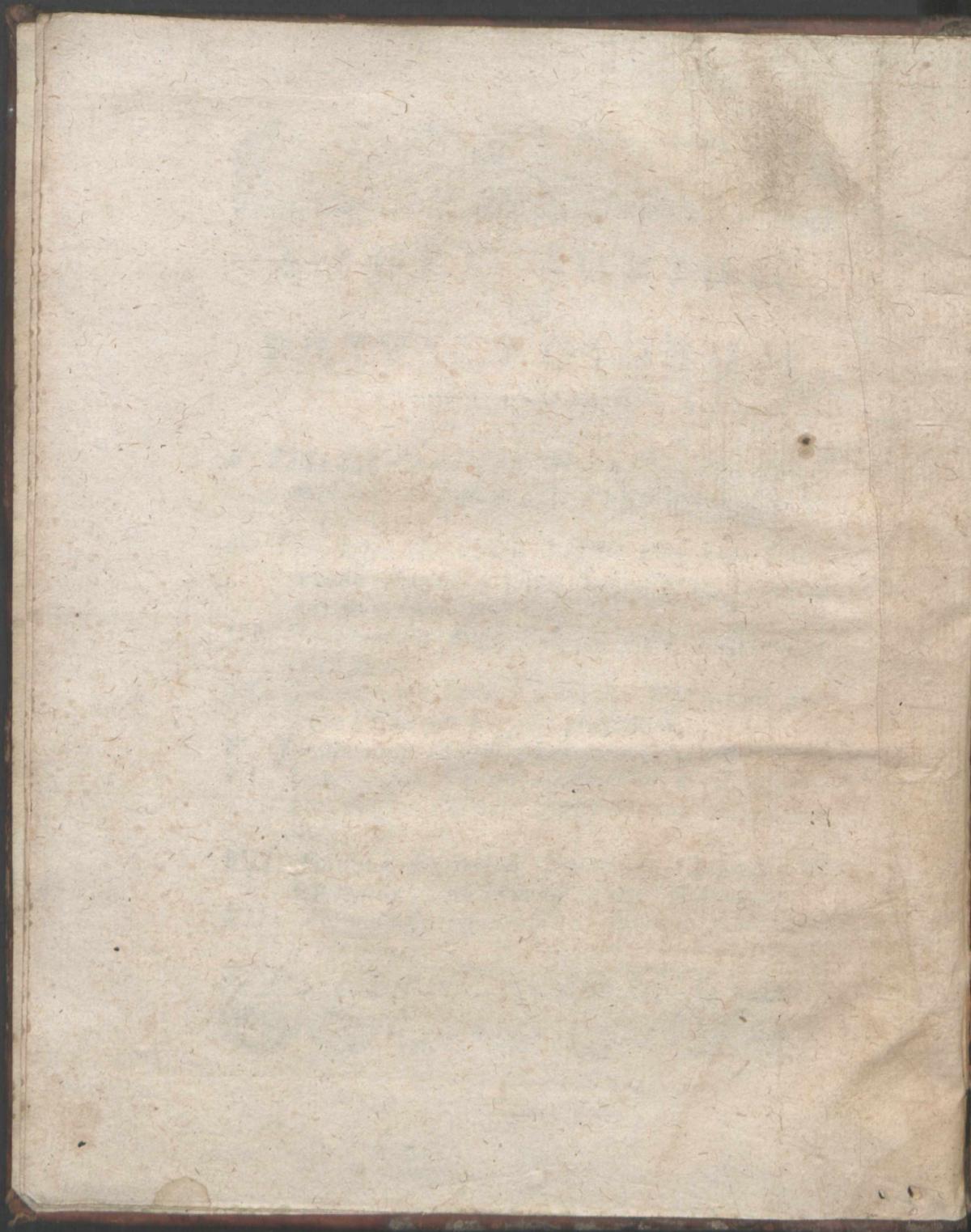
INDEX JURIUM
&
PRIVILEGIORUM
præcipuorum

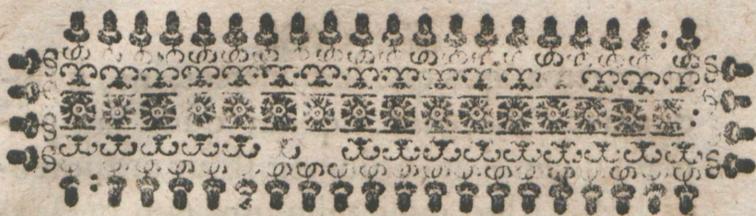
- I. *Pacta Subjectionis inter Divum olim Regem Sigismundum Augustum, & Magistrum Ordinis Livoniae inita.*
- II. *Privilegia Nobilitatis à Divo olim Rege Sigismundo Augusto, circa Subjectionem universæ Livoniae data.*
- III. *Juramentum Regis Poloniae circa Subjectionem præstitum.*
- IV. *Juramentum Ordinû Livoniae Sigismundo Augusto Vilnae per Legatos præstitum.*
- V. *Juramentum Magistri Livoniae.*
- VI. *Incorporatio Ducatus Curlandiae & Semigaliae cum Regno Poloniae Anno Domini 1569. Lublini.*
- VII. *Formula Regiminis Ducatum Curlandiae & Semigaliae Anno Domini 1617 promulgata.*
- VIII. *Formula Juramenti Novo Principi à Nobilitate præstandi.*

6564

PACTA SUBJECTIONIS
Inter Divum Olim Regem
SIGISMUNDUM AUGUSTUM.

&

MAGISTRUM ORDINIS
LIVONIAE INITA.

SIGISMUNDUS AUGUSTUS, DEI Gra-
tiâ, Rex Poloniae, Magnus Dux
Lithvaniae, &c. Significamus præ-
sentibus literis Nostris, universis
& singulis, quorum interest. Cum terra
Livoniae Nobis ex parte Magni Ducatus no-
stri Lithvaniae, & vicinitate, & multis par-
tim antiquis, partim novis pactis & foederi-
bus devincta & consociata, jam ab aliquot
annis immanissimi hostis Moschi crudelibus
armis, incendijs & vastationibus propemo-
dum funditus eversa ac delolata esset, ita

A

ut

ut extrema quæque imminerent, nec quidquam certius esset, quam quod ad primam quamque incursionem illius præpotentis hostis, illud quod reliquum, tam in Diocesi Rigensi, quam in terris Magistri Ordinis Teutonici fuerat, similibus cladibus excinderetur, & indurissimam servitutem hostilē veniret. Quemadmodum jam magna pars, propter multarum Civitatum, arcium, propugnaculorum amissionem venerat, & ob maximam in omnes partes, depopulationem, vastitatemque ferro atque igni in ea allatam, & propter quotidianas incursiones, magnamque hostis ad ejus reliquias occupandas apparatus ad eam angustiam & difficultatem ordines illius redacti essent, ut nequaquam opibus, viribusque proprijs statum suum defendere, atque se à servitute & crudelitate hostili tueri ac vindicare possent. Ideo Illustrissimus & Magnificus D. Gothardus, Equestris Ordinis Teutonici in Livonia Magister, Nobilitas, Civitates, Statusque & Ordines, illius universi, dum & omnia domesticæ consilia sua convulsa, & se ab aliorum

rum præfidijs, præsertim Sacræ Cæsareæ
 Majestatis, & Statuum Romani Imperij de-
 stitutos animadverterent, á vicino etiam Re-
 ge Sveciæ terrâ marique peterentur; tam
 suo quàm Civitatum aliorumque Ordinum
 Livoniæ, ad dictum Magistrum spectan-
 tium, nomine, crebris internuncijs & literis
 præsentem calamitatem & gravissimum pe-
 riculum nobis exposuissent, multisq; preci-
 bus opẽ & auxilium nostrum implorassent.

Nos & commiseratione afflictiissimæ Pro-
 vinciæ, & amore totius Reipubl. adducti,
 & ne barbarus hostis latius pro sua libidine
 in populo grassaretur, dedimus negotium
 Illustrissimo Principi, Domino Nicolao Rá-
 dziwił, Duci in Ołyká & Nieswiesz, Palatino
 Vilnensi, &c. ut iterum in Livoniam prope-
 raret, & primo quoq; Rigam peteret, ibiq; tam
 cum ipso Magistro, quam cum illius
 ordinibus ac civitatibus, de memoratæ Pro-
 vinciæ defensionis ratione tractaret. Cum-
 que in illis tractatibus ab omnibus perspi-
 ceretur, nisi communibus viribus tam Po-
 lonorum quàm Lithuanorum defensio susci-

piatur, non posse potentiam hostilem reprimi, Polonorum vero auxilia, nisi deditio quoque ad regnum Poloniæ, non solum Magnum Ducatum Lithvaniæ fiat, nequaquam adduci posse: Tandem ad hunc extremum casum, ita ut sit in rebus desperatis, & præsentis periculo expositis, deventum est, ut de facienda deditioe statuerent, eorum nomine communis profectio tam ab ipso Principe prænominato, quam ab Ordinum ac civitatum nuncijs, ad nos susciperetur.

Sed quia prædicto Principe, aliorumque Ordinum ac Civitatum nuntijs ad nos Vilnam venientibus, & subjectionem certis conditionibus nobis, regno Poloniæ, Magno Ducatui Lithvaniæ, Russiæ, Prussiiæ, Masoviæ, Samogitiæque, cæterisque ditionibus nostris profitentibus, Senatus Poloniæ copiam tunc non habebamus, sine quo subiectio ipsa, ex parte regni ritè atque commodè peragi non possit, necessario hujus rei tractationem in nostram in Poloniam profectioem, ex parte regni rejicere nos oportuit. Ne verò interea, dum hæc ad
Senato-

Senatores & Ordines regni nostri perfe-
runtur, atque ibi ab eisdem Ordinibus ap-
probantur, multis modis afflictæ Livonia,
vel in spe dubia, vel in ancipiti statu re-
rum suarum, vel etiam ope destituta, &
extremæ depopulationi hostili exposita re-
linquatur; indeque mutata voluntate, vel
servitutem tyrannicam, vel alias quantum-
vis iniquas condiciones subire cogatur, sed
ut & illi de indubitata ope & præsidio no-
stro, & nos vicissim de constanti fide &
voluntate eorum certi simus.

Ita tandem post varios multosque tra-
ctatus hoc tempore inter nos & prædictum
Principem aliorumq; Ordinum ac Civita-
tum nuncios, conventum est, ut ipsa Li-
vonia ex nunc nobis, ut Regi Poloniæ,
Magno Duci Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ,
Masoviæ, Samogitiæ Domino ac hæredi,
subjecta sit & maneat, dum certi aliquid de
approbatione procerum Regni retulerimus.

Quandoquidem verò hoc negotium ad
Regni conventum proximè in Masovia
futurum, & ad Status & Ordines Regni

rejecimus, in eo quidem conventu sanctè
 promissimus, & autoritate harum litera-
 rum promittimus, ut à Senatoribus cæterisq;
 Ordinibus Regni nostri in Polonia, profes-
 sa subjectio tam Principis prædicti, quam
 subjectorum suorum, in commune seu con-
 junctim cum Regno, Ducatu Lithvaniæ,
 & cæteris Dominijs recipiatur & approbe-
 tur, juxta tractatus hic nobiscum initos, ut-
 que interea Livonia à nobis totis viribus Re-
 gni, Magni Ducatûs Lith: cum omnibus ad-
 junctis ditionibus nostris, tam adversus Mo-
 schos, quam adversus omnes alios hostile
 aliquid illi molientes defendatur & propu-
 gnetur, & civitates arcesque amissæ armis
 reperantur. Si verò præter spem nostram, Sta-
 tus Regni Nostri in subjectionem istam con-
 sentire, & ita Livoniam, conjunctis viribus,
 prout conditiones prænominatæ ferant, de-
 fendere nollent; Livonia verò à solis proce-
 ribus Lithvaniæ ad modum præscriptum
 defensa fuerit, ex tunc, prout ex nunc, Ma-
 gno huic Lithvaniæ Ducatui incorporata,
 illiq; unita esse censeatur.

Cum

Cum autem in conditionibus subjectionis illud inter cætera contineatur, quod tam prædictus Princeps, quàm subditi & civitates sibi á nobis caveri postularint, ne deditio & subjectio illa, quàm nobis, ut Regi Poloniae, Magno Ducatui Lithvaniae, aliarumque ditionum nostrarum, extremis casibus & periculis adducti obtulerunt, apud Cæsaream Majestatem aliosq; Imperij Ordines Germaniae, illis damno & fraudi sit; bona fide spondemus, & recipimus. Nos interea donec cum Senatoribus quoq; Regni de Livonia in fidem & subjectionem recipienda acturi sumus, omnem curam & diligentiam adhibitueros, ut vel per internuntios, vel per literas nostras, Cæsareae Majestatis aliorumque Imperij Ordinum, imprimis verò Magistri Ordinis Teutonici per Germaniam animi ac voluntates ad probandam hujus facti necessitatem inducantur & flectantur. Quod si id planè confici non poterit, huc tamen totis viribus incumbemus, ne vel Princeps, vel subditi, ullum detrimentum, tam in honore & fama, quàm in bonis & fortunis, ex hac necessa-

*Conditiones
subjectionis.*

I.

*Ne mutatio
Domini Livoniae
damno sit
apud Cæsarem
& Imperium.*

necessaria deditioe patiantur, nec ullā Imperij proseriptionem, aliave gravamina hoc nomine incurrant, vel si incurrerint, nos tamen providebimus, ne hoc cuiquam publicè vel privatim fraudi sit.

II.
*Religio Conf.
August. libera.*

Dedimus præterea fidem, sicut & præsentibus literis Sanctè damus, recipimus atq; promittimus, nos tam Principi ipsi, quam Civitatibus alijs, vel subditis suis cujuscunq; Ordinis vel Statûs fuerint, liberum usum religionis, cultûsque Divini, & receptorum rituum, secundum Augustianam Confessionem, in suis Ecclesijs, totiusque rei Ecclesiasticæ integram administrationem, sicut eam hactenus habuerunt, liberè permisisimus, nec in ea ullam mutationem. facturos, nequè ut ab alijs fiat, permisso-

III.
*Privilegia
Nobilium.*

Omnia etiam eorum jura, beneficia privilegia, sæcularia & Ecclesiastica, præsertim nobilium, tam simultanæ investituræ jus, quam & libertatem gratiæ in successione hæreditaria ad utrumq; sexum, superioritates, præeminentias, dignitates, possessiones, libertates, transactiones & plebiscita, immunitates

nitatesvè confirmaturos esse; deniq; & jurisdictionem totalem, juxta leges & consuetudines moresquè antiquos.

IV.
Jurisdictio.]

Cum provocatione tamen eorum, qui tam ex nobilibus, quàm civitatibus immediate imperio nostro, vigore præsentis cum ejus Illustritate transactionis adijciuntur, ad Vicesgerentem nostrum per Livoniam, vel Senatium, Senatores, Judices nostros, per nos in Civitate Rigensi constituendos, eligendos communibus Equestris Ordinis, hoc est, tam ipsorum membrorum Teutonici Ordinis, quàm Nobilitatis Livoniæ suffragijs; idquè non ex aliis quàm Indigenis & benè possessionis illius Provinciæ Incolis, nempe ex nobilibus, Vassallis & Civitatum Senatoribus, membrorum etiam Ordinis, qui mutato statu, totos se huic Provinciæ dederint: ita tamen, ut eisdem subditis nostris Equestris & Civilis conditionis indifferens sit appellatio, prout cuiquè appellanti provocare visum fuerit, nempe immediate ad Nos, vel mediate ad Vicesgerentem, vel ad Senatium nostrum præfatum. Illi verò, qui dicti Prin-

V.
Appellatio.

cipis jurisdictioni subjecti & ratione dominiorum ejus subditi erunt & manebunt, ad suum tantum Principem provocabunt. In causis tamen gravibus & maximi momenti, licebit Equestri Ordini à Principe suo ad Convantum provincialem terrarum Livoniæ juxta veterem consuetudinem provocare.

IV.
*Magistratus
Germanicus.*

Præterea recepimus, prout præsentibus recipimus subditos Provinciæ illius penes Magistratum suum Germanicum relicturos esse &c. Proinde officia, præfacturas, præsidiatu, judicatu, burgraviatu, & id genus, non alijs quàm nationis ac linguæ Germanicæ hominibus, ac adeo Indigenis collaturos esse, quemadmodum in terris Prussiæ conferre soliti sumus.

Et quidquid publicè vel privatim universis & singulis de jure & æquitate competere videtur vel videbitur, nostris literis & diplomatibus confirmaturos, nec ullam in prædictis diminutionem, sed potius pro Regia nostra gratia & beneficentia augmentum, & accessionem facturos, quemadmodum ex nunc re ipsâ, vigore præsentium diplomatum, confirmamus, approbamus, augemus, ratificamus

camus, attestamur & comprobamus, confirmareque & comprobare quibusvis hominibus privatim & publicè, nunc & in posterum, quocumque tempore benignè super ea re compellati fuerimus, debemus, ac ad eundem modum in reliquis civitatibus Livoniæ, Imperio nostro subjectis; officiales nostros constituemus; durante tamen tumultu bellico, reliquas arcès hosti vicinas & periculo expositas indifferenter per cujusvis nationis & lingvæ officiales administrabimus; quorum nobis virtus, fides, integritasque fuerit spectata; ita tamen, ut nihil attentent, faciant, jubeant atque mandent, quàm quæ pro defensione civitatum ac arcium facere videbuntur, nisi fortè in nostrum & Reipubl. damnnum vergere quid isti animadverterint, tum ad nos ea de re referant, & pro virili fatagant, ne quid detrimenti ad nos & Rempubl. redundet. Jus autem, justitiam & potestatem gladij exerceant tam in Cives, quàm Nobiles, Magistratus civitatum atque arcium Præfecti, sepositis armis, & optatâ, pace recuperatâ, non aliis quàm indigenis

natione & linguâ Germanis præfecturas in tota Provincia concedemus.

VII.
Magister
Dux creatur.

Porro Illustri Domino Magistro Livoniae, cum ad Equestris Ordinis consilium & Nostram approbationem statum mutaverit, ut per conjunctionem affinitatis, & Principum amicitiam suffultus, contra hujus Provinciae hostes eò solidior firmo què compareat, Ducalem titulum, ad imitandum Illustris Domini Ducis in Prussia, cum omni dignitate, insignibus, & Privilegijs Ducalibus tribuemus, ita ut Vasallus noster, feudatariusque Princeps sit, quemadmodum ex nunc Illustritatem ejus pro Vasallo nostro Principe, suscepimus, habebimus, atque habemus.

Ac quo vicissim Illustritas ejus certa sit, quam primum voluntatem Regni nostri Senatorum exploraverimus, aut illi cum Senatu Nostri Magni Ducatus Lithvaniae super ea re convenerint, quotam Livoniae partem a Nobis & Successoribus Nostris in feudum habere, tenereque debeat Illustritas sua cura posteris suis ex linea masculina descendantibus, has arces sublequentes, districtus, atque praefidia.

fidiatus cum jure, suæ Illustritati concessimus
 in feudum, atquè concedimus, (non obstan-
 te, licet ipsa infeudatio, tituli què insignium
 & honorum solennis attributio nunc concedi
 nequeat; quæ omnia ad nostrum ex Po-
 lonia reditum differenda esse duximus) pos-
 sessionem illorum omnium Illustritati suæ
 assignavimus, contulimus, atquè conferimus,
 primum totum illum tractum Curlandiæ &
 Semigalliæ, incipiendo à salso mari sursum,
 sequendo fluvium Hilgæ, ascendendo ad
 antiquos limites, per Radziwiskum inceptos
 & dispositos inter Samogitiam, Lithvaniam,
 & Russiam, ab una; & Livoniam,
 ab altera partibus versùs Districtum Polo-
 censem ad Dunam fluvium, descendente verò
 Dunâ usquè in mare salsum; adeò, ut quid-
 quid in istis terminis cis Dunam versùs Li-
 thvaniam continetur, & ad ordinem Livo-
 niæ spectabat, nunc & in perpetuum apud
 Illustritatem tuam & ejus hæredes masculos
 permaneat, Curias videlicet, bona & nobi-
 litatem, quæ ad arcem Duneburgensem, ex
 hac parte fluminis Dunæ versùs Lithvaniam

spectarunt. Arcem Selburgam cum toto di-
 strictu. Curias item, Nobilitatem, & omne
 id, quod videlicet ex hac parte ad arcem A-
 scherat spectavit: arcem Bausko, Neuguth,
 cum ijs quæ ad arcem Kirholm pertinebant;
 arces Mitthaw, Tuckum, Neuburk, Do-
 blen, Kandow. Alswangen, Schründen,
 Frawenburg, Zabel, tum & illas arces, quæ
 nobis oppignoratae sunt, Goldingen, Hasen-
 poth, Durben, Windaw, in summa octu-
 aginta millium. Arcem vero Grobin in quin-
 quaginta millibus Illustrissimo Principi Do-
 mino Alberto, Marchioni Brandenburgensi, in
 Prussia Duci itidem oppignoratam, & illas
 quidem summas Illustritati ejus remittimus. Ar-
 cem vero Grobin æ nostro apud ipsum Il-
 lustrissimum Dominum in Prussia Ducem eli-
 berabimus, ac dabimus operam, ut ab ipsa
 oppignoratione primo quoque tempore eli-
 beretur, atque in possessione Illustritati suæ
 tradatur. Ad eundem-modum & arcem
 Bausko ex possessione & usufructu Reveren-
 dissimi & Illustrissimi Principis, Domini Ar-
 chiepiscopi Rigenfis eliberabimus, & ut ejus
 posse-

possessio ad Festum Paschæ Illustritati ejus tradatur, curaturi sumus. Ex altera verò parte Dunæ solam arcem Dunemundam Illustritati ejus ad tempora vitæ concedimus.

Pro nobis verò, & Serenissimis Successoribus nostris, ratione susceptæ defensionis, & aditorum, ac etiam nunc adeundorum, multorum periculorum & certaminum, quæ nobis pro Livonia propemodùm jam desperatis rebus sumpimus, totum tractum & omnem reliquam Provinciam ultrà Dunam, vigore presentis contractûs cum Illustritate ejus ini- reseramus.

Primum & antè omnia, arcem & civitatem Rigensem, cum omni quod in ea antiquitùs obtinuit jure, dominio & proprietate, meritoquè & mixto Imperio, apud Imperatores Romanos obtento, de quo nobis Illustritas ejus condescendit, illudquè nobis resignavit, prout præsentibus resignat, cedit & condescendit, & ab homagio quo Civitas illa Rigensis Illustritati suæ tenebatur, absolvit, abolverequè & renuntiare coram Legato nostro in Civitatem Rigensem per nos ablegando

*TransDuna-
na provin-
cia Regis Po-
lonia erit.*

gando publicè, tum & patentibus literis suis, etiamfi Civitas illa ei rei adversari velit, aut quomodo reclamet, & ab ipso homagio liberos facere: nec non omnia diplomata, ab Imperatoribus Romanis super ea re obtenta nobis tradere tenebitur, eamquè, sicut & reliqua omnia, quæ sequuntur, potestati, meroquè & mixto dominio nostro permittit, sicut jam exnunc harum literarum vigore permittit, ac permittit, tanquàm scilicet eam civitatem, cujus salute & conservacione salus & conservatio reliquæ Provinciæ nititur, ex amissione verò extremum illi Provinciæ excidium, vicinis autem dominijs nostris præsens certissimum & indubitatum periculum impendeat. In ea tamen Civitate Rigenfi & arce, non peregrinum aliquem alienigenam & adventitium ad gerendum magistratum & alia officia præficiemus, sed ex indigenis Germanicæ Livonicæq; linguæ & nationis. Et alterum quidem Officialem arcis, qui rei militari & præsidijs nostris; alterum verò, qui rebus urbanis Burgravius præsit, ex Senatorio Civitatis illius ordine, per illos deli.

de ligendo, per nos autem confirmando, ad exemplū Civitatis Gedanensis, constituem⁹, qui tamen nobis Regi Poloniæ, Magno Ducatui Lithv. speciali jurejurādo obstricti sint.

Sequentes verò civitates & arces, præfidiatus, præfecturæ, tractus pro nobis cesserunt, tam videlicet illæ, quæ adhuc in potestate Ordinis permanserunt, ut sunt arces Kircholmia, Ascherad, Duneburg, ad ripas Dunæ sitæ, Rositen, Lutzen, Triakaten, Ermis, Helmet, Karkus, Weifesten, cum tota Iervia, arx & Civitas nova Parnovia, Sachra, Rugia, Burtneck, & arx & civitas Wolmaria, Wendena, Wolfard, Arries, Segewalt, Schuien, Jurgeburg, Nithow, Lemborch, Rodderpeus, Neumole. Dein & ille, quæ jam in potestatem hostis pervenerunt & armis Nostri recuperandæ sunt, videlicet Ducatus Esthoniæ; Episcopatus Derbatensis, quantum in eo sua Illustritas interesse habet, cum omnibus illarum Nobilibus, Vasallis, curijs, fundis & universis bonis ad eas spectantibus, de quibus omnibus, certis personis, quæ adhuc

Arces Regi remanentes.

ex ordine Teutonico restant, nec non Consiliarijs & alijs honestis Viris de Republ. Livoniensi benè meritis, pro judicio & arbitrio nostro, servato delectu, adhibitâque in personis proportione Geometricâ, concedemus providebimusq̃. Munitionibus tamen interim omnibus in nostra & Successorum nostrorum potestate reservatis.

*Locum tenens Archi-
Episcopatus
Rigensis.*

De persona tamen Illustrissimi Domini Magistri secus statuimus; tanquam de ea, quæ in nos singulari fide & observantia sèper propendit, præ cæterisq̃ Regni nostri se observantissimam præbuit. Ideò parem, gratiam & benevolentiam nostram illi referre volentes, dignum existimavimus, cui Locum tenentiæ titulum ac prærogativam, in arce & Civitate Rigensi concederemus, prout præsentibus concedimus, ut in ea resideat, jus & justitiam cum alijs Officialibus nostris administret, quam ad rem certum stipendium annuum illi suo tempore concedemus, assignabimusq̃,

*Episcopatus
Curonia.*

Præterea inter cætera & hoc inter nos
& Illu-

& Illustritatem suam convenit, ut permutatione Episcopatus Curoniensis, pro Soneburga arce, & curijs Leal & Habzel Illustrissimus Holsatiæ Dux Magnus contentetur, quam ad rem nostram illi recipimus operam, ut cum reliqua Curonia Episcopatu quoq; Curoniensi Illustritas ejus potiatur.

Nevè cum limitum indiscussorum vicinis Illustr. ejus controversiam aut difficultatem habeat, pro Regia nostra autoritate curabimus, ut primo quoq; tempore fines ad præscriptum pactorum Potzuolensium & posteriorum Vilnensium regantur, & certi constituantur in tota illa vicinia limites. Interea verò neutra pars alteri damnum inferat, aut litem & difficultatem moveat.

Cumq; tractus Dunæ sursum atq; deorsum limites inter Nos & Illustritatem ejus constituat, æquitatis ratio postulat, ut medietate fluvij in piscando & alijs commoditatibus ejus Illustritas perpetuo gaudeat, quæquè Insulæ, sive mediamnes alteri partes viciniore sunt, apud eandem partem mancant.

*Medietas
Dunæ fluvij.*

*Immunitas à
Bello.*

Et cū hoc sexennali bello, suæ Illustritatis, quam etiam Nobilitatis Curoniensis, præcipuè verò eorum Districtuum, qui penes nos manebunt, vires exhaustæ sint, relaxatam Illustritatem suam & Nobilitatem ab oneribus hujus belli, aut saltem ut hoc præstent aut nitantur, quæ commode pro modulo suo possunt, volumus. Alio autem tempore eadem sit ratio, quæ Illustritatis Domini Ducis Prussiæ.

Debita.

Nevè etiam à Gedanensibus & Regensibus ob æs alienum contractum sua Illustritas molestetur, Regia nostra intercessione studebimus, ut aut in gratiam nostram sua Illustritas pecuniâ liberetur, aut non priùs, quam commodè solvi possit; repetatur. Quemadmodum & Wendensibus, Wolmariensibus, Pernoviensibus, ex mera Nostra gratia & beneficentiâ Regia, in solvendis eorum debitis aliquid opis per subministrationem rei frumentariæ & alterius generis commeatus adferemus.

Moneta.

Monetæ etiam cudendæ facultatem Illustri Domino Magistro concedimus, ad pondus

dus & valorem Lithvanicæ, & ut ejus pro-
 miscuus & indifferens usus sit, tam in Li-
 thuania, quàm in Livonia. Volumus at-
 tamen, ut ex una parte nostra effigies vel in-
 signia Regni & Magni Ducatus Lithuaniae,
 in altera Illustritatis ejus exprimantur.

Si quid porro Illustritati suæ vendendū,
 impignorandum, permutandumvè fuerit,
 super hoc Illustritati ejus libertatem facul-
 tatemque concedimus: ita tamen, ut ad nos
 & Serenissimos Successores Nostros de eo
 primo loco referatur, nobisque optio detur,
 si talem oppignorationem ipsi acceptare vo-
 luerimus: sin minus, tum Illustritati ejus
 liceat, cui volet.

*Oppignora-
 tio præseu-
 rarum.*

Dabimus etiam operam, quando Du-
 catus Esthoniae cum civitate Revaliensi, vel
 transactione aliquâ justâ, & nomini nostro
 honorifica, vel per belli rationes recupera-
 tur, ut Illustritati suæ æqua portio, vel in
 bonis, vel pecunia concedatur; sumptibus
 belli, si hoc nomine contra Serenissimum
 Sveciæ Regem infumendi erunt, ante omnia
 nobis refulis.

REVALIA.

Tormenta item bellica, quæ nobis ad præsens in cessione arcium & civitatum relinquantur, bello confecto, pro ratione quantitatis qualitatifve à nobis restituantur.

Judæis verò nulla per totam Livoniam commercia, vectigalia, telonia vè ullo unquam tempore concedemus.

Curabimus etiam, ut interea temporis, dum à Magno Ducatu nostro Lithvaniæ absumus, & negotium subjectionis in Polonia ex parte Regni tractamus, Livonia necessarijs copijs militaribus, tam ad præfidia castrorum & civitatum, quæ id à nobis postulaverint, quibusvè id necesse fuerit. quam ad arcendam subitanæm incurfionem hostilem, in futurum eventum instruat & firmetur.

*Juramenta
mutua.*

Hæc omnia & singula nos prædicto Principi aliorumque ordinum ac civitatum Nuncijs sacrosanctè & religiosè servaturos, nos jurejurando spondimus. Ipse autem Princeps pro se & suis subditis, cæterorumque ordinum, utpotè universæ Nobilitatis & Civitatum Nuncij, vicissim fidem suam

Sacro-

✠)(13)(✠

Sacro-sanctè præstito solenni jurejurando obstrinxerunt, sicut & præsentibus obstringunt, quod ab hoc tempore & in posterum, in ea fide, voluntate & obsequentia, quam nobis semel detulerunt, constanter permanfuri & firmiter perseveraturi sint, tanquam fidelem Vasallum & subditos decet Imperio & potestati nostræ subjectos. Nos verò pari ratione Principem ipsum benevolentia & favoribus; subditos verò illius & nostros clementiâ; & benignitate nostrâ Regiâ prosecuturos, ornatuos & aucturos, nos recipimus & præsentibus interventu juris jurandi nostri Regij recipimus harum testimonio literarum, quibus in fidem sigillum nostrū præsentibus est sub appensū.

Datum Vilnæ XXVIII. Mensis Novembris, Anno Domini M. D. LXI.

Regni vero Nostri XXXII.

PRY-

PRIVILEGIA
NOBILITATIS,
A Divo olim Rege
SIGISMUNDO AUGUSTO
Circa Subjectionem Universæ
LIVONIÆ DATA.

SIGISMUNDUS AUGUSTUS, DEI
Gratiâ Rex Poloniæ, Magnus Dux Li-
thvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masoviæ, Samo-
gitæ, Livoniæquè, &c. Dominus & Hæ-
res; Notum facimus per præsentem literas,
quorum interest, aut in posterum quoquo
modo intererit, Universis; Cum Livonia
Provincia gravi ac diuturno Moschico bel-
lo, multisq; cladibus afflictâ, vastata, atq; ma-
gna ex parte in potestatem hostium redacta
esset: cumquè & propter multarû Civitatû,
arciumq; & propugnaculorum amissionem,
&c

& ob maximam in omnes partes depopulationem vastitatemq̄, ferro atq̄ igni in ea allatam, & propter quotidianas incursiones, magnumq̄ hostis ad ejus reliquias occupandas apparatus, ad eam angustiam ac difficultatem ordines illius redacti essent, ut nequaquã opibus viribusq̄ proprijs statum suum defendere, atquè se à servitute crudelitateq̄ hostili tueri ac vindicare possent.

Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Guilhelmus, Archiepiscopus Rigenfis, Marchio Brandenburgensis; Stetinæ, Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, Dux, Rugiæ Princeps, Burgravius Norinbergensis, ac Illustrissimus Dominus Gothardus Ketlerus, Equestris Ordinis Teutonici in Livonia Magister, Statusq̄ & Ordines Livoniarum universi, & Civitatum Nuncij, dum & omnia domestica præsidia sua convulsa, & se ab aliorum præsidijs destitutos animadverterent, magnam autem spem in nostro ditionũ nostrarum auxilio deponerent, maturâ deliberatione habitâ, publicoq̄

D

& con-

& concordi omnium consensu, se Provinciamque suam in fidem & potestatem nostram tradiderunt, ac in perpetuum ditionibus dominijsque nostris, ad instar terrarum Prussiae adjunxerunt & incorporarunt.

Itaque nos & foederibus & vicinitate conjunctae nobis Provinciae periculo, clade, vastitate, servitute permoti, & pro Christiani Principis Officio pertinere ad fidem nostram intelligentes, ut homines Provinciamque Christiani nominis a caede, populatione, servitute barbari ac crudelis hostis prohibeamus, eosdem in fidem & ditionem nostram accepimus. Qua quidem fide ac necessitate, in jure, libertate, fortunis, omnibusque commodis caeterorum subditorum ac dominiorum nostrorum conservandis & tuendis obstructos esse nos devincimus & obstringimus.

Cum autem inter reliquos status ejusdem Provinciae Livoniae, qui ad profitemdam & recognoscendam subjectionem suam apud nos comparuerunt, universus equestris ordo totius illius Provinciae, nempe ipsa Nobili-

Nobilitas, indigenæ tam ultra citraq; Du-
nam habitantes, per certos nuntios, & ple-
nipotentes suos, videlicet Nobiles, Rem-
pertum Gilzemium Juris Doctorem, Gre-
gorium Francken, Fabianum à Borch, Hen-
ricum & Joannem de Medhem, cum suf-
ficienti plenipotentia suæ mandato, sigillis
multorum nobilium ex tota Provincia Livo-
nia consignato, apud nos comparuissent,
nosq; suo ac totius Nobilitatis Livonicæ no-
mine, de confirmatione jurium, libertatum,
Privilegiorum & immunitatum suarum hu-
militer atq; suppliciter compellissent; Ob-
tulerunt nobis in scriptis certa capita seu ar-
ticulos, quos à Nobis in omnibus eorum
punctis, clausulis & conditionibus confir-
mari, approbari & ratificari debita cum in-
stantia supplicaverunt; Quorum quidem
capitum seu articulorum tenor de verbo ad
verbum sequitur, & est talis:

Primum & ante omnia Sacræ & Sere-
nissimæ Majestati Vestræ, Domino Nostro
Clementissimo, & tum libertatis nostræ vin-
dici,

*Religio Au-
gustiana Con-
fessionis.*

dici, tum & liberatori, in quo omnem
 spem & fiduciam liberationis nostræ conce-
 pimus, debita qua par est humilitate, nostro
 totius Nobilitatis Livoniæ nomine supplica-
 mus, ut Sacrosancta nobis & inviolabilis
 maneat Religio, quam juxta Evangelica A-
 postolicaq; scripta purioris Ecclesiæ, Nice-
 næ Synodi, Augustanamq; Confessionem
 hactenus servavimus; nevé unquã ullis sive
 Ecclesiasticorum, sive sæculariũ præscriptis,
 cēsuris & adinventionibus gravemur turbe-
 murq; quovis modo. Quod si præter spem
 acciderit; nos tamen juxta Sacrosanctæ Scri-
 pturæ normam, qua præcipitur, plus DEO,
 quam hominibus obtemperandum esse, no-
 stram retineamus Religionem, consvetasq;
 ceremonias, neq; nos in ulla ratione ab hac
 avelli sinamus. Si verò errores, quorum
 malus ille Dæmon author est, in illa subo-
 riri contingeret, ut hisce dirimendis tollēdisq;
 Evangelici Apostolicique Doctores purioris
 Ecclesiæ Augustanæ Confessionis adhibean-
 tur. Proximum est, ut Ecclesiæ conserven-
 tur, collapsæ restituantur: & quæ mini-
 stris

Ecclesiæ.

stris puri Evangelij Doctoribus five Con-
 cionatoribus, & istorum honestâ sustentati-
 one non provisâ, ut hisce ex liberalitate,
 Sacræ Regiæ Majestatis provideatur; & si quis
 census fundiq; hisce adēpti, vel suppressi fue-
 rint, ut illi vel restituātur, vel æquivalente
 pretio compēsantur. Tertium, ne pauperes
 negligantur, illorum enim juxta atq; Religio-
 nis rationem habendam esse censemus. Cum
 nobis porro constat, quanta sit calamitas
 pauperum, qui hâc bellorum clade ex divi-
 tibus pauperes facti sumus; suppliciter pe-
 timus, ut collapsa hospitalia bonaquē illis
 olim consecrata restituantur, & in quibus
 ante locis antiquitus erecta nulla fuerint, ut
 erigantur, & tam à Sacra Vestra Regiæ
 Majestate, quàm à Principe nostro, pro Re-
 gia munificentia & liberalitate dotentur.
 Quo facto CHRISTUS (qui hâc in se
 collata reputabit) Vestræ Regiæ Majestati,
 Regnorum ditionumquē tuarum faciliorem
 splendidiorumquē faciet gubernationem. Ac
 cum hoc bello (proh dolor!) afflictissimæ,
 maritis parentibusq; cæsis, multæ Viduæ,

Pauperes.

Hospitalia.

*Collegia
 Virginum.*

orbæ parētibus virgines, in eam egestatē re-
 ductæ sint, ut, quo vitam tolerant vix ha-
 beant, obnixè oramus. ut inprimis de col-
 legijs cœlibum Virginũ ita constituatur,
 ut afflictissimæ & miserrimæ Viduæ Virgi-
 nesq̃, Maritis Parentibusq̃ orbatae, in hæc re-
 cipiantur, necessarioq̃ victu amictuquè pro-
 spiciantur, donec vel cœlibem optent vitã,
 vel sanctum petant Matrimonium. Nequè
 enim in hoc vel cœlibum Virginum, qua-
 rum numerus non ita magnus est, vel præ-
 fectorum earundem privatum commodum:
 sed cõmune potius bonum spectandum est.
 Utquè idem cum Cœnobijs Monachorum,
 si illa Sacræ Regiæ Majestati Vestræ aliquã-
 do ex manibus hostium restituta fuerint,
 constituatur, propter miseros exanimatos
 senes, & pupillos parentibus orbos, Pater-
 nisquè bonis destitutos, qui in iisdem ali,
 educari, & humanioribus literis erudiri po-
 terunt, cum maximo Reipublicæ commo-
 do. Ita enim ex Cœnobijs præfatis, vetus
 Collegiorum forma restituetur, ex quibus
 honorifica Ecclesiæ & Reipublicæ organa,
 quando-

Manasteria.

quandocunquè necessarium fuerit, depromi poterunt. IIII. Cum nihil Respublicas magis quassare atquè concutere soleat, quàm legum, cōsuetudinis atquè morum mutatio; Sacra Regia Majestas Vestra benè constitutas Respublicas hac ratione, non modò servandas, sed collapsas restituendas prudentissimo atquè verè divino consilio censuit, quòd per Illustrissimum atquè Magnificum Principem ac Dominū Nicolaum Radziwił, in Ołyka & Nieświcz Ducē, Palatinum Vilnensem, Dominum nostrum clemētissimum, Principibus, Nobilibus, Civitatibus, atquè Statibus Livoniæ, sub ipsius Sacræ Regiæ Majestatis plenæ potestatis mandatiq; proposito scripto promiserit, nobis non solum Germanicum Magistratum, sed & jura Germanorum propria atquè cōsveta concessuram, permissuram, atq; confirmaturam se esse, quod & ad præsentis statûs conservationem, & collapsi erectionem restitutionemquè facit plurimum.

Ut autem certum atquè commune aliquod Provinciale jus, quo omnes Provinciales

*Magistratus
Germanus.*

*Commune
jus Provin-
ciale.*

ciales teneantur, ex consuetudinibus, Privilegiis, latisque sententiis auctoritate Vestrae Sacrae Regiae Majestatis constituatur: etiam atque etiam oramus, ut ad eam rem certi homines, in Juris prudentia versati, ex auctoritate Majestatis Vestrae designentur, qui talem formulam Juris Provincialis concipiant, componant, & communibus Reipubl: Livoniae Ordinibus consentientibus ad recognoscendum, confirmandum & promulgandum Vestrae Sacrae Regiae Majestati offerant. V. Ut solis indigenis, & bene possessionatis dignitates, Officia & Capitaneatus, ad instar Terrarum Prussiae conferre dignetur, prout nobis Regiae Majestatis nomine promissum est, atque praescribantur nobis dignitates, officia & Capitaneatus, & quando & quibus quisque praeficietur. VI. Quamvis inficias ire non possumus, appellationis remedium ad Tribunal Regium, superioritatem Sacrae Regiae Majestatis maxime respicere, neque nostri instituti sit, illam attenuare velle: Tamen putamus Sacram Regiam Majestatem, propter commodum & profectum Provincialium,

Indigena officijs publicis praeficiatur.

Appellatio.

cialium, aliam viam, & eam quidem cō-
 pendiosiore, & consensûs communis ar-
 bitrio, & Vestræ Regiæ Majestatis appro-
 batione, invenire constituereq; posse, nè vel
 propter itinerum difficultatem, lociq; in-
 tercapedinem maximam, vel propter mi-
 serorum inopiam, plures causas in judicia
 delatas deferri, & divitibus improbris, ma-
 levolisquè hominibus insolentiæ materiam
 præberi contingat; Consultum itaque no-
 bis videtur, ut Sacra Regia Mejestas Ve-
 stra in Civitate Rigensi, tanquam totius Pro-
 vinciæ Metropoli, certos Judices seu Sena-
 tores suos constituat, idq; ex indigenis per
 nostrum Equestrem ordinem delectos; per
 Majestatem verò Vestram confirmandos, qui
 semel bisvè in Anno Rigam statis tempo-
 ribus una conveniant, & causas appella-
 tionum, ex autoritate Majestatis Vestræ
 decidant: ab illo verò Senatus Majestatis
 Vestræ judicio, in causis gravibus, & maxi-
 mi momenti, ad Tribunal Majestatis Ve-
 stræ, non minus ex Archi-Diœcesi, quàm ex
 Majestatis Vestræ, & Illustr. Dni Magistri

ditionibus, hoc est ex tota Provincia, ad Ma-
jestatem Vestram, tanquam ad Supremum
& hæreditarium Dominum nostrum, ap-
pelletur. Ita tamen, ut temerariæ & frivola
appellationes præcidantur, statuatur expressa
pœna in temerariè appellantes, & extrahen-
tes litem sine justa, legitima & probabili ra-
tione; & ut taliter delinquentes condemnentur
in decimam partem causæ cujus dimidia
pars fisco Majestatis Vestræ, altera dimidia
pars appellato dependatur. VII. Cum hoc
proprium. Regium decus sit, atq; ipsa Ma-
jestas quæ neminem vel minima læsione of-
fendere, unicuiq; quod suum est tribuere quod
uniuscujusq; est, ex amplitudine munificen-
tiæ suæ adaugere consuevit, liberalissimè Ve-
stræ Sacræ Regiæ Majestatis nomine promif-
sum est nobis omnibus atq; singulis, de
quorū nomine missi sumus, quod nobis atq;
ipsis, beneficiorum, feudorum, à Principibus
& prædecessoribus suis acceptorū diploma-
ta, consignatas literas, possessiones, consue-
tudines, privilegia, ac libertates, & quæcunq;
longissimo temporum usu acquisivissent ob-
tinu-

*Confirmatio
prædictorū Es-
jurium No-
bilitatis.*

tinuissentq̄, inviolabiliter servari & confirmari. Sed si quæ majora ipsis omnibus atque singulis ex usu esse possent, quod ea quoque ex Regia liberalitate de novo concedi deberent. Quam Regiam facilitatē, elementiam & benignitatem ut observanti pectore animorū nostrorum prosequimur; ita eam fortunis nostris omnibus, vitâ, salutē ipsâ demeriri, sedulò parati erimus. Proinde petimus, quâ decet humillimâ observantiâ, ut non modo quæ antea dicta sunt præstentur nobis; verùm cum plures sint in Livonia, qui cum consanguineis suis atque alijs familijs, Jus simultaneæ sive cōjunctæ manūs contrahendi facultatem olim nacti sunt, ut hoc ipsum privilegium.

Vestra Sacra Regia Majestate cæteris quoque omnibus, videlicet universæ nobilitati, æquē illis, qui sub dominio Domini Magistri cæterorumque Principum mansuri, ac illis, qui Sacræ Regiæ Majestati Vestræ immediatē subditi futuri sunt, nostrisque personis ex liberali favore, pro Regiæ Vestro splendore atque amplitudine gra-

gratiosissimè concedatur; in omnibus illorum bonis feudilibus, quæ modo obtinent, quæ in futurum quovis modo, sive speciali gratiâ, sive contractu licite obtinere poterunt, non modo cum consanguineis, affinibus; sed alijs quoq; exteris familijs atque socijs tale jus simultaneæ sive conjunctæ manûs ~~comæ~~ atque contrahere. Hoc est, ut habeamus liberâ & omnimodam potestatem de bonis nostris disponendi, dandi, donandi, vendendi, alienandi & in usus bene placitos non requisito Majestatis Vestræ consensu & alterius cujusvis superioris, convertendi. VIII. Si fortè in hac belli calamitate, deprædatione, ignevè vel alio casu cujusquè diplomata, monumenta privilegiorum, libertatum, aliarumq; concessionû atque obligationum amissa, absumpta, perditæquè essent, ut illa à Sacra Regia Majestate novis diplomatis, non modo innoventur; si de bonorum hæreditatione tranquilla atque continua possessione constiterit: Verùm ut etiam obligatoriarû literarû, quæ hoc tumultu bellico perditæ sint, fructu

*Innovatio
Diplomatû
perditorum.*

Et ij non careant, qui duorum vel trium
 testium autoritate obfirmare possint, tales
 literas penes ipsos fuisse, & ex aduerso de
 soluto, numerato, vel satisfacto, per alia
 literarum argumenta nil constet. IX. Ut Sa-
 cra ipsius Regia Majestas Nobiles atq; Pro-
 cures Livoniæ, omnium honorum, dignita-
 tum, jurium, libertatum atque præroga-
 tivarum, quibus hactenus tam Ecclesiastici,
 quam Sæculares Barones atque Nobiles
 Domini Regni Polonici utuntur & fruun-
 tur, juxta formam a quæ modum, quibus
 Prutheni sub Sacra ipsius Regia Majestate
 positi ab ipsa obtinuerunt, participes facere
 dignetur. X. Ut nobis libertatem gratiæ
 (ut vulgo appellant) pro Regia benignita-
 te concedat, quemadmodum in successione
 feudorum subditi Ducatus Estoniæ, Harriæ,
 Wironiæ, ac Diocesis Rigensis, olim à Re-
 gibus Danorū singulari beneficio usq; in
 hunc diē obtinuerunt, ut eodem modo nos
 ejusdem privilegij fructum, ex Vestræ Sacræ
 Regiæ Majestatis à pliore augustioreq; mu-
 nificentiā capessere, atq; cū perpetua Augusti

*Libertates
 Nobilium.*

*Libertas gra-
 tia in succes-
 sionibus.*

nominis celebratione posteris nostris relin-
 quere possimus; hoc est, ut habeamus pote-
 statem succedendi, non modo in descendenti,
 sed etiã in collateralis linea utriusq; sexus:
 Ita tamen, ut præferatur masculinus, & fæ-
 mellæ pro modo facultatum dotentur; ma-
 sculis verò non existentibus, fœmellæ in
 omnibus succedant, salvo tamen Majesta-
 tis Regiæ jure fisci, seu jure caduco. XI.
 Cum nos Sacræ Regiæ Majestati Vestræ,
 illiusq; Regno, Magno Ducatui Lithvaniæ,
 ac ditionibus, inevitabili necessitate in hisce
 nostris angustijs, quibus propter barbari ho-
 stis insolentiam ad extremũ cum Principe
 nostro redacti, & ab Imperio Romano de-
 ferti, nos, vitamq; nostram, parentes, uxores
 & liberos tueri non possumus, sed medius
 fidius in hostis crudelissimi potestatem venire
 oportuerit, priusquã ab imperio defendere-
 mur; in subjectione consenserimus, Sacra
 ipsius Regiæ Majestas efficiat, quẽadmodũ
 cautũ est, ut propter hanc Principis Nostri
 ditionem, nosq; subditos, apud invictissi-
 mum Imperatorem, Electores, Principes ac
 Sta-

*Ne subjeçtio
 Polonis fa-
 cta Livonis
 damno sit a-
 pud Casarem
 & Imperiũ.*

Stat us Romani Imperij, tueatur honorem, substantiamq; nostram, ne censura Imperij publica, aliâve infami notâ vexemur, damnove afficiamur, quin potius indemnes conservemur. XII. Ut nos in posterum à Sacra Regia Majestate non solum contra Moschum, sed quoscunq; hostes nostros, conjunctis Regni Poloniæ omniûquè ditionû suarum viribus de facto defendamur, hoste in proprijs ditionibus integra belli mole quâ primû adoriamur ne vel hostilibus, vel socijs armis, sociorum terris graviora majoraque damna inferantur: Melius etenim est ex hostium sanguine æstuarè, quâ nostri sociorûq; depredatione, perditioneque saginari. XIII. Ut nemo in suis granitijs atque constitutis limitibus prædiorum suorû, qui ex certis munimentis liquent, perturbetur; sed in possessione illorum à Sacra ejus Regia Majestate tueatur. Si verò qui limites temporum vetustate corrupti amissive essent, ut illi sive per delegatos, sive per arbitros, prout æquitatis postulaverit ratio innovetur, restituaturq;. Ubi verò in terris Livo
niæ

Præda hostili, non sanguine sociorum miles alatur.

Agrorum limites.

nix dispersi inter se Nobilium, item rusticorum agri habentur, & ut germanice appellantur, *Streunlande und Hakenlandt*, isti secundum consuetam mensuram unicuique integri, absque ulla diminutione, læsioneve permittantur, ut scilicet juxta veterem præscriptam formam quilibet unicus aut mansus agri, quem vulgo *Haken* nominamus, sexaginta sex funes, sive, ut dicitur *bastas*, quarum baltarum quælibet sexaginta sex faden contineat. Quæ verò ex vastis nemoribus, multo longoque sudore acquisita, primi occupantis, juxta juris communis ordinationem, manebunt, nisi prior occupans illa deinceps pro derelicto habuisset ac alius ea abunde possedisset legitimeque præscripsisset, ut is quoque in tali possessione retineatur, tuaturque. XIV. Ut Nobilibus Livoniæ integrum atque liberum sit, per Regnum Poloniæ, Magnum Ducatum Lithvaniæ, aliatque suæ Regiæ Majestatis ditiones, Regalibus vijs, & ubicunque ipsis negotium fuerit, absque ulla remoratione telonij; aliarumve datiarum impositione, vel requisitione, libere ire atque

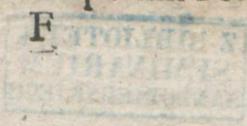
*Immunitas à
Telonijs.*

atque transire, mercatoribus exceptis, idque
 tam terram quam mari, cæterisque fluminibus,
 cum omni immunitate permittatur. Et si ali-
 quem istorum in præfato Regno, Magnoque
 Ducatu Lithvaniæ, aliisque ditionibus, quid-
 quam deponere contingat, ut idem sine ulla
 molestia, ulloque telonij & quarumvis alia-
 rum datiarum gravamine, inde revocari &
 reduci, quandoque visum fuerit, integrum
 liberumque maneat. XV. Ut confecto hoc
 bello in Livonia, veteres regales, & com-
 munes stratae restituantur in pristinum sta-
 tum, serventurque; reliquæ verò ab usu com-
 muni alienæ præcludantur, propter varia in-
 commoda, quæ ultrò citroque dominis vi-
 cinis eorumque subditis inde suboriri possunt.
 XVI. Ab hostibus pro defensione commu-
 nis patriæ capti, & postliminij jure, & re-
 demptionis beneficio per Vestram Sacram
 Regiam Majestatem fruantur atque gaudeant;
 ut etsi servitutis calamitate mortui censean-
 tur; tamen spe recuperandæ libertatis vivere
 videantur. XVII. Quamvis major pars No-
 bilitatis per hostem partim bonis suis feu-
 dali-

Vice Regales

*Capti ab ho-
stibus,*

Ritterdienst.

dalibus spoliata, partim diuturnitate belli
 fortunis exhausta, ut uxorum atque libero-
 rum sustentationis plerisq; plane nihil, alijs
 vel minimum supersit; tamen illos singula-
 ris erga Sacram Vestram Regiam Majesta-
 tem obseruantia, item fortunarum, liberta-
 tum, dignitatis, vitæ etiam atque salutis pro-
 priæ respectu eo impellunt, (quæ ipsis par-
 tim beneficio Vestræ Sacræ Regiæ Majesta-
 tis hæctenus utcunq; servata sunt, partim DEI
 beneficio servata ac restituta iri sperant) ut
 non modo ipsam omni honore venerentur,
 sed vitâ atque salute ipsâ illud libenter con-
 testabuntur. Et cum plurimi nostrorum ni-
 hil reliquum habeamus præter vitam, hanc
 parati sumus quoquo tempore apud Sacram
 Regiâ Majestatem Vestram exponere: Reliqui
 verò etiam si & ipsi belli quinquennialibus
 sumptibus exesi; tamen se illi offerunt, &
 nos una cum eis offerimus ad omnia, quæ
 possibilia esse poterunt: Speramusquæ Ve-
 strâ Sacram Regiâ Majestatem, si ad expeditio-
 nem bellicam eò, quo consueveramus,
 equitatu propter exhaustas vires pro-
 dire

Z BIBLIOTEKI
 SEMINARIUM
 SANDOMIERSKIEGO

dire non poterimus, illud non tam ulli neglectui aut protervitati, sed impossibilitati imputaturam esse. Postulamus itaq; ut unusquisq; secundum restantes facultates bellicam expeditionem Sacræ Regiæ Majestati Vestræ serviat; non autem secundum eas, quas ante rebus integris stantibus obtinuit: & ut eodem planè modo, si qui extra numerum sui debiti ac soliti equitatûs ac servitij, in honorem atq; commodum Sacræ Regiæ Majestatis Vestræ, plures equites atque milites educere possent ac vellent, stipendia conferantur, quemadmodum cæteris Sacræ Vestræ Regiæ Majestatis, Regni, & Magni Ducatûs Lithvaniæ incolis numerari & conferri consueverunt; utq; id tam in præsentî quàm futuris belli temporibus perpetuò, servetur. XVIII. Cû digna vox Majestate regnantis sit fateri, Imperiû subjectum esse legibus; ne deinceps ullus Princeps ullus Magistratus sive superior sive inferior, vel quivis alius, extra cognitionē causæ, Nobiles vasallos, vel quosvis alios possessionibus temere exuat, destituat, spoliave: sed

*Ne quis sine
causæ cogni-
tione spolie-
tur.*

si quid juris in alium habere quisquam putarit, hoc ipsum coram iudicio ordinario Senatorum Majestatis Vestrae Regiae, vel Provinciali conventu experiatur. Non enim æquum est, ut in propria causa quis ipse sit iudex. Sicut enim jus oritur ex facto; ita de uniuscujusque facto aut culpa non nisi mediante jure, lege, & sanctione per Judicem decidi debet. Nemo itaque in posterum causa indicta, non convictus, neque legitimo juris processu damnatus, fortunis aut facultatibus suis exuatur, quemadmodum antea exuti sunt nonnulli honesti, & in suos Principes & Magistratus obedientes, fideles & officiosi cives. Et ut in tali facto liceat oppresso ad Tribunal Sacrae Regiae Majestatis Vestrae Regium, extraordinarie, coram Notario, instrumento gravaminis, & de salvo conductu ad cognitionem causae Sacrae Regiae Majestatis Vestrae supplicare. XIX. Ut nullus, cujuscunque eminentiae aut conditionis existat, personis, castris, domibus aut possessionibus alicujus, ullam violentiam inferre, incurSIONES facere, in publicis stratis insidias ponere

Violate pacis & stupri pena.

nere præsumat. Qui autem super his convi-
ctus, ut juxta leges capitis pæna plectatur.
Simili modo hi, qui honestas matronas, vi-
duas, virginesq; raperēt, vel per vim stupra-
rēt, comprimerent, cū alias ipsis omnis
debeatur honos, atq; reverentia, ac merito,
ut eodem capitis supplicio puniantur. XX.

*Mercatores
in pagis.*

Cum etiam mercatores, præsertim peregrini
sive exotici homines, in nobilitatis ac civita-
tum injuriam, pelles, frumenta, lupulum
& alia mercium genera in villis ac pagis
clā & publice cōdemere, negotiationesquē
illicitas exercere soleant, ut illud Vestræ Sa-
cræ Regiæ Majestatis authoritatē caveatur
prohibeaturq; ne id de cætero fiat. Ut autē
ratio Dominorum Nobilitatisq; habeatur
cum pellibus ferarum & bestiolarū, Sacra
Regia Majestas Vestra providebit. XXI.

*Vsufuctus
Sylv arum*

Quemadmodum antiquitus omnibus Li-
vonix Proceribus, Nobilibus, Equitibus,
Vasallisq; libera in universum hucusq; fera-
rū lustra atq; meatus fuerunt, ipsaq; venatio
liberrima, ita Sylvarum, nemorū, pascuorū
pratorū, actu umq; liberrimū habuerunt usū

fructum, quod ex feris bestiolisq; sylvestribus pelles, quas vulgo *Wildtwerck* nominat, ex nemoribus sylvisque omnium lignorum usum qualemcunque meliore fructu habere obtinereq; potuerant, quod *Waldtwerck* dicimus in omnibus speciebus ejusdem, in cinerum sive liquoris picei extractione, sive alijs lignorum diversis sectionibus is comparari unquam poterat; Ita quoq; mutua atque transitoria fiat, & est adhuc hodie servitus, qua ultro citroque alter in alterius fundo liberrima habet apum pascua & mellifluas arbores. Quemadmodum hæc omnia investiturarum monumentis, longissimâ præscriptâque consuetudine adhuc hodie ab omnibus Nobilibus obtinentur & servantur; Ita quoque omnes Nobiles atq; Proceres Livoniæ hæcenus habuerunt. Jus coquendæ Cerevisiæ, illiusq; ad suas tabernas vendendi potestatem, absque ullius impedimento, vel datiarum vel assisiorum gravamine. Ne verò in posterum callidis officiariorum ad inventionibus, ne dicamus expilationibus, in talibus libertatibus quoquo

*Ius Coquendæ
Cerevisiæ.*

quoquo modo graventur, petunt Nobiles ac Proceres Livoniæ, ut hæc specialius privilegio Regio explicentur, ne omiffa in præfentiarum, nocuiffè olim, fed quæ expreffa jam prodeffe & perpetuum profuiffè videri poterunt; publica tamen contributione, & alio vectigali communi confenfu Ordinum & univerfæ Nobilitatis ad Sacræ Regiæ Majestatis Vestræ & Reipublicæ neceffitatem pro tempore decernenda, femper excepta. XXII. Ut Ruffici, qui vel per Principis concessionem in alicujus potestate fuerunt, ab alijs non capiantur, neq; detineantur; fed ad eju, cujus interfit, postulationẽ exhibeantur: nifi certis diplomatum argumentis, vivis què testibus edocere quis poterit, illos fibi à legitimis ipforum Dominis concessos atq; translatos effe, manebant in potestate ejusdẽ in quem eũ in modum concessi translatiq; fuerunt, alias restituantur secundũ receptũ morem & antiquam consuetudinẽ Livoniæ. XXIII. Ut hæctenũ Nobilium ruffici ad sola Dominorũ fuorũ opera fuerunt obstricti: Ita petimus provideri, ne ad alia servitia in liber tatis

*Mancipia
Ruffica.*

Limitum custodia.

Res judicata non retrahentur.

Moneta aqualis.

tatis nostræ præjudicium cogantur, sed ut antiqua consuetudo observetur. XXIV. Ut fines terrarum diligenter observentur, ne prædones, & grassatores ingrediendo impune grassentur. XXV. Ne lites atque controversiæ transactionibus judicatæ vel sopitæ in posterum resuscitentur, suæq; Sacræ Regiæ Majestati inclytisq; Senatoribus molestiam inferant, ut in genere transactiones ac definitivæ sententiæ omnes à Principibus Livoniæ dictæ latæque per Sacram Regiam Majestatem Vestram confirmentur. XXVI. Cū sæpenumero in Livonia acciderit, quod nonnulli Nobiles à proprijs rusticis clam occisi sint; Ut verò in posterum à talibus flagitijs deterreantur, petunt Nobiles Livoniæ, ut de singulari gratia, meritisq; Imperij Sacræ ejus Regiæ Majestatis potestate, suis curijs capitalis civilisq; judicij, privilegium quemadmodum Nobiles Estoniæ Ducatus olim à Regibus Danorum consecuti sunt & in hunc usq; diem obtinent, annectatur concedaturq;. Ultimo, cum ex Monetæ inæqualitate hætenus varia & inexplicabilia damna

damna atq; incommoda Livoniæ illata sint; petimus de illa etiam certum quid constitui: scilicet, ut ea excudatur in posterum moneta, quæ in gravi valore & æstimatione par Polonicæ & Lith: existat, ut ultrò citroquè Polonica Lithvanicâq; moneta in Livonia, Livonica è converso in Polonia & Magno Ducatu Lithvaniæ currat.

Nos itaq; SIGISMUNDUS AUGUSTUS, Rex Poloniæ, & Magnus Dux Lithvaniæ, præfatus, &c. præinsertos articulos xxvj. & humiles supplicationes universi Equestris Ordinis Nobilitatis Livonicæ, tanquam justas ac legitimas, autoritate Nostrâ Regia, tanquam directus Dominus, cui merum & mixtum Imperium in totam Provinciam, vigore præsentis subjectionis nobis professæ, competit, in omnibus earundem postulationum, & articulorum clausulis, punctis & conditionibus confirmandos, approbandos & ratificandos esse duximus, prout confirmamus, approbamus & ratificamus præsentibus hisce literis nostris, decernentes eas abhinc, & in posterum, robur debitæ & perpetuæ

G

petuæ firmitatis obtinere debere, utili tamen
 dominio Illustrissimi Domini Magistri per
 hanc confirmationem nostram in terris Illu-
 stritatis ejus, nihil derogantes, harum te-
 stimonio literarum; quibus in fidem præmis-
 sorum sigillum nostrum præsentibus est
 subappensum. Data Viloæ, feria
 sexta post Festum Sanctæ CA-
 THARINÆ. Anno Do-
 mini M.D.LXI. Regni
 verò Nostri Anno
 XXXII.

51
JURAMENTUM

REGIS POLONIÆ
CIRCA SVBJECTIONEM.
P R Æ S T I T U M.

EGO SIGISMUNDUS AUGUSTUS, DEI Gratiâ Rex Poloniae, Magnus Dux Lithvaniae, Ruffiae, Prussiae, Mazoviae, Samogitiae, Livoniaeque, Dominus & Haeres; juro, spondeo & promitto ad hæc Sancta DEI Evangelia, quod omnia jura, libertates, privilegia, immunitates Provinciae Livoniae, Ecclesiasticas & sæculares, Ecclesijs quoque & spirituali earum Statui, Archiepiscopo, Episcopis, Principibus, Magistris, Capitulis, Commendatoribus, Advocatis, Nobilibus, Vasallis, Civibus

G2

vibus, incolis, & quibuslibet personis, cujusquè statûs ac conditionis existentibus, per Imperatores Romanos, & alios quoscunq; Reges, Duces, Principes, Ordinis Teutonici Magistros, & alios legitimos Magistratus, illi Provinciæ & Statibus concessas, manu tenebo, servabo, custodiam, & attendam in omnibus conditionibus atq; punctis. Omnia illicitè ab eadem Provincia alienata, aut per hos belli tumultus Moschorum avulsa, pro posse meo & conjunctarum Provinciarum mearum, ad proprietatem ejusdem Provinciæ armis sive pactio- nibus recuperabo, aggregabo. Terminos ejusdem Provinciæ non minuam, sed pro posse meo diminuta & in hostium potestatem redacta recuperabo, defendam & dilatabo. Sic me DEUS adjuvet, & hæc Sancta Evangelia.

JU.

JVRAMENTVM
ORDINVM LIVONIAE
SIGISMUNDO AUGUSTO,
Vilnae, Per LEGATOS
 PRÆSTITUM.

NOs Commendatores, Advoca-
 cati, Nobiles, Vasalli, Cives,
 Civitatum Proconsules, Con-
 sules, nostro & reliquorum nostro-
 rum amandatorum nomine promit-
 timus & juramus; Quod ex nunc &
 deinceps fideles & obedientes erimus
 Serenissimo Principi & Domino,
 Domino SIGISMUNDO AUGU-
 STO, DEI gratiâ Regi Poloniae &c.
 pleno titulo, &c. Domino & Hære-
 di, ejusq; Successoribus Regibus, ac
 Regno Poloniae, Magnis Ducibus, &
 G₃ magno

magno Ducatui Lithvaniæ, suæ Sacrae Majestati Regiæ, Regno ac Ducatibus assistemus, nec non ejus successoribus contra quoslibet inimicos, quibuscum nullos tractatus, nulla fœdera, inducias aut contractus faciemus, sine suæ Majestatis Regiæ consensu & approbatione: Sed nos in omnibus, fideles observantes, & obsequentes omni loco & tempore præstabimus, consilium & alterius generis mandata nobis credita, ad suæ Sacrae Regiæ Majestatis damnum non revelabimus, sed fideliter exequemur: omnemquè machinationem, quam practicari suboleverimus in præjudicium Regiæ Majestatis & Ducalis Dignitatis, custodiemus, præcavebimus, & pro posse nostro, summa fide impediemus. Sic nos DEUS adjuvet, & Sacrosanctæ Evangelicæ veritatis

ritatis professio, nec non Crux, supplicium, ac mors Domini Nostri JESU CHRISTI.

JURAMENTUM
MAGISTRI
LIVONIÆ.

EGO N. Juro, quod ab hâc hora & deinceps fidelis ero & obediens Serenissimo PRINCIPI, pleno titulo, &c. Domino & Hæredi, profectum illius fideliter procurabo, in negotijs Regijs & Ducalibus fideliter consulam, & secreta quæ mihi qualitercunq; concredita & communicata fuerint, in eorum detrimentum nemini pandam. Sic me DEUS adjuvet, &c.
INCOR-

INCORPORATIO

DVCATVS CVRLANDIÆ & SEMIGALLIÆ

Cum REGNO POLONIÆ,

Anno Domini 1569.

L V B L I N I.

SIGISMUNDUS AUGUSTUS DEI
Gratiâ REX Poloniæ, Magnus DUX
Lithvaniæ, Ruffiæ, Pruffiæ, Maso-
via, Samogitiæ, Kijoviæ, Vofhy-
niæ, Podoliæ, Podlachiæ Livoniæ.
Significamus præsentibus Literis Noſtris quo-
rum intereſt Univerſis & ſingulis. Quod
cùm Illuſt: Dominus Gotthardus in Livonia,
Curlandiæ, & Semigalliæ Dux, Generoſos Fri-

Fridericum à Kanicz, & Micháelem à Brunow, Consiliarios & Senatores suos ad Nos Regniq; Nostri Ordines cum certis mandatis ablegavisset, atq; hi ipsi literis fidei suæ plenipotentie prædicti Illustris Domini Ducis demonstratis, id sibi ab Illustritate sua injunctum esse dicerent, quò nomine Illustritatis à Nobis Regniq; Ordinibus postularent, ac enixè peterent, ut quoniam negotium Unionis Regni Nostri cum Magno Ducatu Lithvaniæ ad salutarem finem exitumq; optatum jam pridem Deo immortalis adjuvante perduxissemus, tempusq; adesset, quo Livoniæ quoq; à barbaro & truculento hoste majorem in modum populatæ & afflictæ per Nos aliquando consuli possit, subjectionem Illustris Domini Ducis & subditorum ejus, de communi sententia atq; assensu omnium Ordinum Regni cum Ducatu Lithvaniæ uniti acceptaremus. Nos etsi memoria tenebamus, superioribus annis quo tempore, ab Ordinibus Livoniæ crebris literis atq; nuntijs ad eam ipsam subjectionē acceptandam sollicitaremur, sortem illius Provinciæ, atq; calami

lamitatem miseratos, hanc ipsam privatim
 & personâ nostrâ, in fidem atq; protectionem
 Nostram suscepisse, tamen & illud etiam
 meminimus, cum prædicta subjectio præ-
 sentiam Senatûs Polonici ac pleniorẽ
 deliberationem requireret, rejecisse Nos hu-
 jus ipsius rei tractationem in tempus aliud
 ad eam rem conficiendam cõmodius. Quod
 cùm se Nobis obtulisset, faciendum esse exi-
 stimavimus, flagitantibus præsertim Illustris
 Domini Ducis Plenipotentibus, & Unione
 Regni cum magno Ducatu Lithvaniæ, ab-
 solutâ & perfectâ, & ejus Illustris subjectio-
 nem per supradictos Plenipotentes Illustrita-
 tis ejus Nobis delatam de consensu & vo-
 luntate omnium Ordinum Regni & Magno
 Ducatu Lithvaniæ, ita ut ante dictum est,
 uniti, in præsentibus Regni Comitijis acce-
 ptaremus, quemadmodum præsentibus lite-
 ris Nostris acceptamus, ipsumq; Illustrẽ
 Principem in fidem & clientelam Nostram
 Regniq; Nostri cum omni Ducatu, & diti-
 onibus Illustritatis suæ, publico Regni cum
 Magno Ducatu Lithvaniæ uniti nomine re-
 cipi

cipimus; nimirum ut ab eo tempore in posterum Illustr. sua ejusq; hæredes cum Ducatu Curlandico Semigallicoq; Regno Nostro cum Ducatu Lithvaniæ unito tanquam uni & indiviso corpori perpetuis temporibus subijciatur & incorporetur, ac in clientela & defensione Nostra & Regni, cum Magno Ducatu Lithvaniæ uniti permaneant; speramus autem Illustritatem suam, & ejus Illustritatis Posteris in ea fide, voluntate, subjectione, quam nobis Regnoq; cum Ducatu Lithvaniæ unito per supradiçtos Plenipotentes detulerunt, constanter permansuros & firmiter perseveraturos.

Quibus Nos vicissim defensionem Nostram, Regni Nostri, ac conservationem omnium privilegiorum, libertatum, immunitatum, á Nobis ejusdem concessorum libertatibus Nostri tamen Regni non adversantium pollicemur atq; promittimus; quæ Privilegia, immunitates, libertates, tum renovaturi, confirmaturi, & in pleniorē formam reducturi sumus, cum Illustritas sua Nobis, Regnoq; Nostro debitum homagi-

H₂ um

✠(60)✠
um præstiterit. In cujus rei fidem & testi-
monium manu nostra præsentem subscripsi-
mus, & Sigillum Nostrum appendi jussi-
mus. Datum Lublini in Conventu Ge-
nerali Regni die 3. Mensis Augusti, An-
no Domini 1569. Regni verò Nostri 40.

F O R M U L A
R E G I M I N I S
D U C A T U U M C V R L A N D I Æ
ac
S E M I G A L L I Æ,
Anno Domini 1617:
P R O M U L G A T A.

NOs Ioannes Kuczborski, DEI & Apo-
stolicæ Sedis Gratiâ Episcopus Cul-
menfis ac Pomesaniæ; Adamus Tavois Sa-
mogitiæ, Maximilianus Przerębski Zawicho-
stensis

stensis Castellani, Capitaneus Petricovien-
 sis. Andreas Mleccko, Judex Terrestris U-
 pitensis, Gvilhelmus Kochański, S. R. M.
 Secretarius, Serenissimi & Potentissimi Prin-
 cipis & Domini Domini Sigismundi Tertij
 DEI Gratiâ Regis Poloniae, Magni Ducis
 Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Maltoviae, Sa-
 mogitiae, Livoniaeque &c. necnon Svecorum
 Gothorum, Vandalorumque hæreditarij Re-
 gis, Domini Nostri Clementissimi, Ordini-
 numque Regni & Magni Ducatus Lithvaniae
 in Curlandia & Semigalliae Ducatum, &
 Districtumque Piltinensem plena cum pote-
 state Ablegati Commissarij.

Significamus præsentibus literis Nostris,
 quorum interest universis & singulis. Cùm
 inter alia Commissionis in Curlandia & Se-
 migalliae hoc Ducatu obeunda negotia illud
 quoque; injunctum Nobis esset, ut jurâ &
 leges certamque; rationem & formam, qua &
 Ducatus hic recte & ordine regi & governa-
 ri, & justitia ijs quorum interest, admini-
 strari possit, Authoritate Nostrâ Commissori-
 ali præscriberemus constitueremusque. Nos
 idipsum

idipsum æquâ & diligenti, tum primorum
 pactorum, quibus hæc Provincia Regno,
 Magnoq; Ducatui Lithvaniæ adjuncta est,
 tum Decretorum Comitium, Instructio-
 nisq; Nostra ratione, habitâ re cum Illustri
 Principe Friderico in Livonia, Curlandia,
 & Semigallia Duce, atq; cum Nobilitate
 universa communicata, in hunc, qui sequi-
 tur, modum explicasse, sancivisseq;, ac u-
 sum in posterum frequentandum promul-
 gasse, sancireq; & promulgare præsentibus
 literis. Nostris.

In primis sub regimine Illustris Curlan-
 diæ & Semigalliæ Ducis Supremi Consilia-
 rij & Assessores sint hi, Landhoffmeister,
 Cancellarius, Burgravius, & Landmare-
 schalcus, omnes quatuor Nobiles indigenæ,
 beneq; possessionati, cum duobus Doctori-
 bus, Jurisconsultis Nobilibus itidem si
 haberi possint, vel ijs deficientibus, ex
 Civico statu.

Cancellarius sit vir doctus, atq; ad obe-
 undum sustinendumq; illud munus idoneq;
 cui defuncto ex majorib; minoribusvèCa-
 pita-

pitaneis, vel reliqua etiam Nobilitate, ubi nimirum vir gerendo muneri par inveniri possit, substitui à Principe debet.

Nomine autem Indigenarum etiam Poloni & Lithvani Nobiles in Curlandia & Semigallia Ducatu bene possessionati comprehendantur.

Principem si abesse à Ducatu, vel minorem, aut infirmum esse, vel etiam mori contigerit, praefati Consiliarj Jurisdictione & Judicia exercebunt, mandata, & sententias, aliaque omnia administrationis munia, Principis nomine quamdiu in vivis erit expedient, ac promulgabunt, atque haec Jurisdictio eorum etiam mortuo Principe indivisa, atque in solidum censerì debet, & uno pluribusve eorum defunctis, reliqui suo munere plenè fungantur. Jure tamen Sacrae Regiae Majestatis & Reipublicae per omnia, & in omnibus salvo.

Secundum hos Consiliarios, Assessores proximo loco in Ducatu sint Capitanei majores quatuor, duo in Semigallia, Selburgensis & Mitaviensis, & si Sacra R. Majestas

ac Respublica Ducatûs quoquè Curlandici partē sub unius ejusdemq; Principis regimine esse voluerit in Curlandia totidem, Goldingensis & Tuckumensis, qui & ipsi ex indigenis, benèq; possessionatis à Principe eligantur: Ex quorum quatuor Capitaneorū numero, si quis ex Consiliarijs præfatis Supremis decesserit, alius in locum dofuncti à Principe surrogetur.

Hi autem Capitanei majores quatuor singulis Nobilibus & ignobilibus, quorum Jurisdictio illis attribuetur: in Causis primæ instantiæ adhibitis Assessoribus, quos habere potuerint; Jus dicent. Selburgensis nempe Selburgensibus, Duneburgensibus, & Ascheratensibus. Mitaviensis, Mitaviensibus, Bauscenburgensibus, Nehogutensibus, Eka viensibus; Baldonensibus, Sessaviensibus, Grentzhaffiensibus; Doblinensibus, Goldingensis, Goldingensibus, Vindaviensibus Alschvangensibus, Hasenpotensibus, Durbensibus, Gramfdensibus, Schrundensibus, Fra venburgensibus. Tuckumensis autē Tuckumensibus, Candaviensibus, Sabelensibus, Talsen-

Talsensibus, Acensibus. Quibus quidem Capitaneis Majoribus quatuor, sive ij defuncti, sive in locum Consiliariorum Principis defunctorum suffecti fuerint, ex Capitaneis minoribus, quos Princeps voluerit, succedant. Neq; verò quisquã sive Consiliariorũ sive Capitaneorum commemoratorũ omnium absq; gravi & justa legitimaq; causa, de qua Princeps cum Consiliarijs & quatuor Capitaneis majoribus cognoscet, loco movebitur. Istã autem cognitione factã removeri poterit.

Judicia Capitaneorum majorum quovis anni tempore, solis diebus Festis exceptis, exercebuntur: Salvã jurisdictione Nobilium singulorum in territorijs ac fundis eorũ secundũ pacta illis competente.

Ab hoc autem Judicio Capitaneorum appellationes ad judicium Principis aulicum supra nominatorum Consiliariorum interponantur.

Judicia Aulica quotannis bis celebrentur, singula spatio septimanarum quatuor aut minori, si nimirum tanta frequentia Casarum

sarum non fit, circa Festum Trium Regum,
 & TRINITATIS, à quibus appellationes
 omnes indiffinè, in causis excedentib9 sum-
 mam sexcentorum florenorum, & honorem
 concernentibus ad Regiam Majestatem de-
 ferantur: Partesq; terminum ad prosequen-
 dam appellationem, ex lege hoc habebunt
 Judicij tempus, quod Pruthenicarum Cau-
 sarum expeditioni in Aula Sacræ Regiæ
 Majestatis datum est, Mensium scilicet Mar-
 tij & Octobris, eadēq; appellationes ad Sacram
 Regiam Majestatem interpositæ ad Judicium
 Relationum Sacræ Regiæ Majestatis propri-
 um præterito Judicio Assessoriali devolven-
 tur, atq; ibidem juxta leges & consuetudines
 Curlandicas determinabuntur.

Literæ inhibitoriæ processus Judicio Prin-
 cipis pendentes, retardantes & cohibentes,
 ante interpositam appellationem ex Cancel-
 laria Sacræ Regiæ Majestatis non extraden-
 tur; impetratæ autem nec justitiam dimora-
 ri, nec judiciorum auctoritatem sistere, neq;
 judicata rescindere proterunt, & impetrator
 earum amissione Causæ mulctari debent.

Nemo-

Nemo omnium sive Nobilium, sive Incolarum, bonis suis sine legitima cognitione & iudicio privetur.

Magistratus omnes & singuli Civitatum, & Oppidorum Decuriones, omnibus requirentibus, iustitiam indilatam administrabunt, deractionesq; ultra salaria assignata, aut sportulas usitatas à quoquam non exigent, sub pœna restitutionis & damni emergentis refusione.

Processus in omnibus Judicijs sive criminalibus, sive Civilibus, sive inferioribus, sive supremis, summarius sit, & ore tenus omnia proponantur, non in scriptis: sētētijis verò Judicium, merita Causarum, ut in Regno Poloniæ moris est, inserantur: partibus tamen statum causæ suæ pro informatione Judicis brevissimè conscriptum exhibere liberum erit.

Nobilium causæ criminales à Judicio Aulico Principis Consiliariorū, adjunctis quatuor Capitaneis Majoribus determinantur: appellatione ad Sacram Regiam Maiestatem salvâ; exceptis tamen causis publi-

corum criminum, invasionum, spolij, incendiorum, violentiæ, deflorationis, fœminarum raptus, deprædationum, homicidiorum ex dolo atq; infidijs factorum, in quibus appellationes non admittuntur.

Post sententiam definitivam sive Judicij Aulici, Principis, sive Capitaneorum quatuor, præter appellationem, nullum aliud beneficium parti gravatæ contra sententiam latam tribuetur, sive sit restitutionis, nullitatis, revisionis, vel quodcunq; quo lites protrahantur: solâ declaratione sententiæ obscurè pronuntiatae exceptâ.

Si lis inter Principem & Nobilem sive unum, sive plures, de possessionibus alijsq; rebus orta fuerit, causa ea immediatè coram Regia Majestate intentabitur. Quòd si etiam Sacra Regia Majestas, Successoresq; ipsius, quibusdam ex Ducatu Curlandico aut Semigallico ex causa justa ac legitima fide publicâ cavendum, salvumq; conductum tribuendum existimaverint, Illi pro Jure Regiæ Majestatis in hunc Ducatum Supremo, directoq; Dominio, apud Illustrem Curlandicæ

diæ & Semigalliæ Principem, Successoresq̃
ejus, sacrosancti semper erunt, ac esse debe-
bunt.

Non dabuntur autem salvi conductus
hominibus ullis facinorosis, sed tantum si
quis ex sinistra aliqua delatione, offensio-
nem Principis Successorumq̃ ejus incu-
rerit, vel adversarij alicujus potentiam prema-
tur, aut alia aliqua justa de causa, dignus
præsidio ac patrocinio Sacræ Regiæ Majesta-
tis videatur. Dabunturq̃ conductus tales
non à jure, sed à vi tantum & potentia, ea-
tenus, ut qui eos impetraverit, juri nihilomi-
nus se resistere, rei q̃ judicatæ parere te-
neatur: duranteq̃ salvo conductu impetra-
tor modestè se gerat, nullum injuriâ afficiat,
& publicum salvum conductum illum ad
notitiâ omnium, maximè autè Magistratûs, à
quo vim veretur, adducat: ijq̃ ad sex tantum
mensium spatium dabuntur, intra quos men-
ses, & jure experiri, & alia negotia sua ho-
nesta gerere, administrar: q̃ qui salvum
conductum habuerit, possit. Spatio autem
eo exacto, alium præter hunc impetrare ei
liberum sit.

Frivo-

Frivolè Principem, aut Consiliarios ad Tribunal Regium citantes, aut pertrahentes, & à quibusvis alijs sententijs, sive ipsius Principis, sive Consiliariorum, sive aliorum Judicum inferiorum temerè appellantes, aut Principem suum, vel quoscunq; alios sine causa apud Regiam Majestatem traducentes, damna omnia, omnesq; sumptus refundant, ac præterea Judicio Regiæ Majestatis pro rei qualitate arbitrariâ pœnâ puniantur.

Executio rerum judicatarum ab Officialibus & Magistratibus in præjudicium eorum quorum interest, non solùm retardari non debet, verùm unicuiq; vincenti, sive indigenæ, sive extraneo, æquali modo administrabitur: protelatione & morâ sub Pœna refusionis damnorum, totiusq; ejus quod intererit partis læsæ, restitutione.

Executores, negligentes pœnâ quinquaginta Ungaricalium, toties, quoties id commiserint, puniantur, & partes executioni resistentes, pœnâ violatæ pacis publicæ irremif-

remissibiliter puniantur, à quibus pœnis nulla provocatio dabitur.

Mandata adversus executionem obtemperantes, nullius valoris erunt, & qui ea impetrauerint, pœnâ viginti ungaricalium, Magistratus autem sive executores talibus obtemperantes, quinquaginta mulctentur.

Conventus publici singulis biennijs Mitaviæ celebrentur, ad quos singuli districtus, postquam articulos deliberatorios nacti fuerint, Nuncios suos cum sufficienti potestate ablegabunt.

In quibus Conventibus nihil decernatur, quod Pactis Subjectionis fundamentalibus, & Ducalibus investituris, & hujus Regiminis formæ aut ordinationi sit contrarium, horum enim omnium æterna auctoritas esse, & observari debebit, salvis Conventibus extraordinarijs in casu necessitatis, ex legitima causa per Principem, communicato prius cum Consiliarijs consilio, celebrandis.

Si tamen Princeps ejusmodi conventum indicere recusaverit, auctoritate Regiæ Majestatis

Majestatis is indicetur. Gravamina enim,
 Jura hujus Provinciae concernentia, re cum
 Consiliarijs primùm communicata, si Con-
 ventus haberi, vel impetrari à Principe non
 possit, vel extra Conventum ad Regiam
 Majestatem deferre unicuique liberum erit, quo-
 rum gravaminum (si causa justa & necessa-
 ria postea deprehensa indicataque fuerit) de-
 ducendorum, sumptus ex ærario Provinci-
 ali publico refundatur.

Liberum verò sit, esseque perpetuò debe-
 bit Dominis Consiliarijs, cum à Nobilitate
 ad hoc requisiti fuerint, de ijs, quæ Leges
 & Privilegia afficiunt, si fortè aliqua in par-
 te (quod absit) læsæ fuerint, præmonere
 Principem, ut salvas velit habeatque liber-
 tates, Privilegia & Jura omnium & singu-
 lorum incolarum hujus Ducatus, qua ex ad-
 monitione, nullam qui eam interposuerint
 indignationem, vel pœnam, vel contemptum
 aut odium incurrant.

In Conventibus illi tantùm ad Consi-
 lia accedant, qui per leges & consuetudines
 admittuntur, omnibus alijs, qui jus suffragi-
 orum

orum non habent, penitus exclusis. Quibus autem munus hoc competit, ut de rebus communibus deliberent, maturè, debitoq; tempore adsint, modestissimeq; se gerant, procul omni tumultu, armis item insolitis omnibus, remotis, ordine in dicendis sententijs observato, qui à Mareschalco, quem in singulis conventibus eligent, constituetur. Sententiæ sint liberæ, sed non nisi Directoris jussu proferendæ, vota non anticipanda, nec cuiquam præcidenda, is verò qui ad prius dicta nihil habet quod addat, aliorum sententiæ, non invitus subscribat.

Vasallagium Principis quod attinet, cum ejus quantitas & qualitas literis investituræ suæ Illustritatis, ad normam Ducû Prussiæ determinata sit, huic ordinationi investituræ Illustritatis suæ Illustrissimum Principem Curlandiæ & Semigalliæ præsentem, & futuros Successores stare debere omnino censemus.

Vasallagium autem hoc, & servitia Equestria Nobilitatis non nisi commonitio-

ne Regni & Reipublicæ præcedente præstabuntur, sub pœnâ legibus Regni de expeditione publica, sancita, exceptis periculis repentinè à quocunq; finitimo hujus Provinciae hoste ingruentibus, quo casu lustrationes & expeditiones bellicæ, collato tamè cum Consiliarijs hac de re consilio à Principe decerni poterunt.

II. Servitia Nobilitatis à Principis Vasallaggio se juncta signis separatis, sub uno tamè regimine ductuq; Principis expedientur, ad eamq; æqualitatem deducantur, ut ex viginti uncis singulis, singuli Equites boni atq; idonei, quorum in prælio usus esse possit, armis, omnibusq; alijs rebus benè instructi sistantur.

Ad quorum uncorum revisionem ab ipsa Nobilitate quatuor Nobiles, & à Principe duo ex Consiliarijs omnes ad hunc actum jurati deputentur.

Præfecti militùm Servitji Nobilitatis ab ipsa Nobilitate nominentur, bini ad singulas præfecturas ex quibus Princeps unū quem probaverit, confirmabit atque constituet.

Ærari-

Ærarium prouinciale publicum insti-
tuatur, & certus contributionis modus, in
quolibet conventu publico statuatur, in quo
sanciendo pluralitas votorum cocludet, cui
æratio unus ex Capitaneis quatuor, duo ex
Nobilitate præficientur.

Titulum Nobilibus convenientem *den*
Edlen Illustrissimus Princeps in literis, a-
lijſq; diplomatibus suis in posterum tribu-
ere se velle sponte sua obtulit, modo in-
ter eos, qui revera Nobiles sunt, & qui ple-
bei, constituto Judicio Equestri (quod
Ritterban: appellatur) discrimen fiat. Quã
in rem Nobilitas cum Principe consensit.

Recessus omnes nullis exceptis cum
penitis sublatis, & ab Illustri Principe Fri-
derico Nobilitati sponte condonati, cas-
fatiq; sint, nos quoq; ab examine illorum
superfedendum esse putavimus, ideoq; o-
mnes eos recessus tollimus & abrogamus
Autoritate Nostra Commissoriali.

Ad Oppignorationes in Semigalia à
præfato Illustri Principe Friderico in Cu-
rjis *Bershoff*, *Barbelen* & *Ellern* factas, siqui-

dem Domini Consiliarij Illustris Principis eas oppignorationes ex gravibus causis, partim persolvendi æris alieni temporibus belli pro defensione Reipublicæ ab Illustri olim Parente Illustritatis suæ contracti, cujus summa sexaginta millia florenorum excedat, partim priorum debitorum nomine in usus publicos contractorum profectos, atq; Curias præfatas non magni momenti fundos esse, liberationesq; non difficulter fieri posse assererent, ideo Nos declarationi huic illorum inhærentes redemptiones præfatarum Curiarum (nisi fortè moderni possessores desuper S. R. Majestatis approbationem impetraverint) faciendas esse statuimus.

Gravamina omnia privata tam in Semigallia quàm Curlandia, deputatis ad hanc rem certis ex Consiliarijs Principis atque Nobilitate personis, aboleantur.

Cum creditoribus quoq; Fratris Illustrissimus Princeps Fridericus juxta pollicitationem, quam in compositione cum Nobilitate fecit, si illam partem Ducatus à Sa-

cra Regia Majestate consecutus fuerit, bonis modis componetur.

Ante cætera verò omnia hoc sancimus, ut Catholicæ Religionis æquè ut Augustanæ solius Confessionis pactis primævæ subjectionis permiffæ, exercitium in hoc Ducatu Curlandiæ & Semigaliæ liberum fit, secundum præscriptum Romanæ ejusdemq; Universalis Ecclesiæ, Illustri Principe Frederico, universâq; totius Ducatûs Nobilitate, ad seriam postulationem Sacræ Regiæ Majestatis eam in rem consentientibus. Ut nimirum quilibet Nobilium in suis bonis Hereditarijs, sacella, Oratoria pro cultu Divino privata, Templaq; ædificare, vel collapsa restaurare, Sacerdotesquè Catholicos ad se accersere, eorum ministerio pro se, familiâ, subditisque suis, citra cujusvis impedimentum, citra coactionem utriusq; religionis uti possit, absq; tamen diminutione Juris quoad redditus, sive ad Patronos, sive alios quoscunq; pertinen-

tinentes. Ita ut si unus tantum sit Patronus Ecclesie, & iste Catholicus fiat, Templum sibi cum omnibus redditibus retineat, sin autem plures Compatroni, quorum unus Catholicam Religionem suscipiat, & peculiare Templum in bonis suis construatur, nihilominus onera quoad consuetas Augustanae confessionis pensiones ferat. Tenebitur porro Magistratus Politicus ex officio nomine liberi exercitij religionis securitatem ab omni vi, injuria, contumelijsq; cuilibet prestare, ad munia quoque publica in Ducatu hoc, Catholicis, qui idonei fuerint aditus pateat, salvis per omnia juribus, Privilegijs, cautionibus Confirmationibus Ducibus, & Nobilitati Curlandicae, quod ad exercitium Confessionis Augustanae, usumq; suarum Ecclesiarum omnium ab eis aedificatarum, vel aedificandarum, quocunque Magistratu succedente, nec non administrationis rei Ecclesiasticae, per Serenissimos Poloniae Reges benigne concessis.

Calendarium novum in omnibus Imperio Sacrae Regiae Majestatis subiectis Provincijs receptum ad postulationem Nostram nomine Sacrae Regiae Majestatis factam, Illustris quoque Curlandiae & Semigaliae Dux Fridericus, consentiente ejusdem nobilitate omni recepit. Quod ut ad primam Januarij Anni futuri Millefimi Sexcentissimi Decimi Octavi; diem introducatur, promulgetur, constanterque in posterum ab Illustri Principe, ejusque in Ducatu Curlandiae & Semigaliae Successoribus legitimis fervetur: autoritate Nostram Commissoriali constituimus.

Apostatae alijque transfugae utrinque tam ab Illustri Principe moderno, quam ejus Successoribus, sine omni mora & contradictione repetentibus extradantur, & restituantur.

Novus Princeps Curlandiae & Semigalliae jurejurando, quod Sacrae Regiae Majestati, atque Reipublicae praestabit, se quoque

què Nobilitatis universæ, omnium prætereà & singulorum privatorum libertates, privilegia, jura, immunitates factas atq; tectas servaturum contestabitur.

FORMULA
JVRAMENTI
NOVO PRINCIPI,
à
Nobilitate præstandi
fit talis.

EGO N. N. Juro N. N. Curlandiæ & Semigaliæ Duci, ejusquè Successoribus investitis, etsi horum nullus super fuerit, Serenissimo ac Potentissimo Principi, ac Domino, D. SIGISMUNDO III. Poloniæ

niæ Regi, Illiusquè Successoribus Regibus,
 & inclyto Regno Poloniæ Magnoquè Ducatui Lithvaniæ, tanquam non solum Supremis ac directis, quales nunc sunt, sed etiam utilibus & immediatis tunc futuris Dominis meis, tam uti cæteri Regni indigenæ subditus fidelis, & subjectus esse, ejus Illustritatis commoda & emolumenta quærere & pro movere, omniaquè terrarum & incolarum Illustritatis ejus quantum per me fieri potest, damna & incommoda præcavere, amovere, prævenire, uti fidelem & probum subditum decet, semper velim, quia in re nihil quidquam, quod humano ingenio excogitari poteri, me impediet. Sic me DEUS adjuvet, & Sancta Christi Passio.

His ita constitutis illud postremò adijciendum duximus, ut cum omnia quæ hac formulâ regiminis continentur, pactis primævæ subjectionis hujus Provinciæ, juribusquè aliorum Principum Vasallorum, feudali titulo Provincias in Republica Polona possidentium, atquè adeò ipsi æquitati & justitiæ

tix sint conformia, ea deinceps sub pœna Decreti Comitialis anno superiore lati, tum & alijs Sacræ Regiæ Majestatis arbitrarijs, observentur, debitæquè executioni à suis Magistratibus demandentur.

Quia verò Ordo Equestris Ducatûs pro gravaminibus his abolendis, per Nos ad præsens ob majorem animorum coalescentiam, non ad pœnas ullius, sed ad solam in futurum reformationem sublatis, ad Sacram Regiam Majestatem Dominum Nostrum Clementissimû confugerit, ne quid sibi in posterum metûs, damni, aut alienationis animi Illustri moderni Principis, ejusq; Successorum contingat, cùm id nobis Sacra Regia Majestas publica fide & Autoritate Commissoriali præcavendum demandare dignata sit. Proinde speciali mādato ac rescripto Sacræ : Regiæ Majestatis, unâ & Decretis præteritorum Comitiorum in Causis Curlandicis latorum insistendo, Eiusdem Sacræ Regiæ Majestatis auctoritate & voluntate declaramus, ut nullus horû omnium, quicumq; sive in Con-
 venti-

ventibus particularibus, vel etiam Provincialibus, hic in Ducatu, five in comitijs Generalibus gravamina præfata, dicto scriptoꝝ tanquam assertores libertatum suarum proponerent, atq; tolli conati essent, operamq; suam navarent, ut munus Nunciorum Provincialium obirent, ullius indignationi, odioq; & damno subsit, neq; id illi à quopiam, potissimum verò supremo hujus Ducatus Magistratu vitio verti debere aut posse, verum liberos & immunes, ac omni ex parte tutos permanere, ijsq; aditū ad quævis Officia & dignitates gratiâ & benevolentia Principis ejusque legitimorum posterorum, si idonej fuerint, patere, ut illis nulla in perpetuum eo nomine quæstio moveri, aut molestia, à quopiam cujuscunque ille status & præeminentiæ fuerit, inferri debeat. Insuper omnes ex æquo in eam curam incumbant, quo pacatus tràquillusq; hujus Ducatus Status permaneat, qui cum instar propugnaculi contra finitimos universæ Reipublicæ hostes ex hac parte esse debeat, omnes
con-

concordibus animi studia sua ad salutem
ejus certatim & alacriter conferant. Illustri
Principi suo, ac illius legitimis in Feudōdo
Successoribus, obedientiam, honoremq̄
exhibeant, fidei Regiæ Majestati, & Rei-
publicæ Poloniæ datæ memores sint, si
omni felicitate Patriam suam flo-
rere, ita ac debent, peroptant.

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO